МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ПОДАТКОВОЇ СПРАВИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА КОНСАЛТИНГУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Облік, аналіз і контроль витрат виробництва» (за матеріалами ТОВ «Електроконтакт Україна»

Здобувача вищої освіти II (магістерського) рівня, II курсу, ОМО-22-1 групи, спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітня програма «Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю»

підпис здобувача вищої освіти

Рябоконь Анастасія Станіславівна

Науковий керівник

підпис керівника

Гуріна Н.В., к.е.н., доцент

Гарант освітньо - професійної програми

підпис гаранта ОПП

Колісник Олена Пилипівна, к.е.н., доцент

Допущено до захисту за рішенням кафедри обліку та консалтингу протокол від 18.01.2024 № 12

підпис завідувача кафедри

Колісник Олена Пилипівна, к.е.н., доцент

Ірпінь – 2024

Реєстрація №15 23.01.2024 _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки

до захисту _____ 13 01 24р _____
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 41 (добре) _____ 06.02.2024 _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ Т. Г. Камінська
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: _____ О. П. Колісник
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ В. М. Метелиця
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Б. М. Занько
(підпис) (ініціали, прізвище)

Секретар комісії: _____ Д. Л. Судак
(підпис) (ініціали, прізвище)

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 17:37:24 07.02.2024

Назва файлу з підписом: Кваліфікаційна робота Рябоконь А.С..pdf.xml
Розмір файлу з підписом: 16.3 КБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Кваліфікаційна робота Рябоконь А.С..pdf
Розмір файлу без підпису: 2.2 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: МЕТЕЛИЦЯ ВОЛОДИМИР МИХАЙЛОВИЧ
П.І.Б.: МЕТЕЛИЦЯ ВОЛОДИМИР МИХАЙЛОВИЧ
Країна: Україна
РНОКПП: 2978215692
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 18:37:24 07.02.2024
Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000A3F8FC009F6DD004
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підпис та дані в окремих файлах (XAdES detached)
Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2023.12.21 13:00

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1. Зміст кваліфікаційної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	**25**		
2. Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	**8**		
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	**5**		
4. Рецензент	від 0 до 5	4		
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50	42		
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10	9		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	23		
4. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до10	5		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	42		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	84		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
84	B	4 (добре)	06.02.2024	

Правила переведенням оцінок до національної шкали та шкали ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет податкової справи, обліку та аудиту Кафедра обліку та консалтингу
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Затверджую
Завідувач кафедри О.П. Колісник
«21» 10.2022 р.

Завдання на кваліфікаційну роботу
здобувачу вищої освіти
Рябоконь Анастасія Станіславівна

1. Тема роботи: Облік, аналіз і контроль витрат виробництва
Затверджена наказом ректора від «30» листопада 2022 № 1254
2. Строк здачі закінченої роботи: 18.12.2023 р.
3. Цільова установка. Провести наукове дослідження за темою «Облік, аналіз і контроль витрат виробництва».
Мета роботи. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження діючої методики обліку, та контроль витрат виробництва та розробка пропозицій з метою їх удосконалення.
Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є процес організації обліку, аналізу і контролю витрат виробництва на підприємстві ТОВ «Електроконтакт Україна»
Предмет дослідження. Предметом дослідження є теоретико-методичні засади та практичні аспекти організації та методики обліку, аналізу і контролю витрат виробництва на ТОВ «Електроконтакт Україна»
4. Вихідні дані до роботи. Законодавчі і нормативні документи, наукова й навчальна література, первинні документи, облікові регістри та форми звітності досліджуваного підприємства.
5. Перелік графічного матеріалу. Необхідні для кращого розуміння тексту кваліфікаційної роботи рисунки (схеми, діаграми тощо), які дозволяють більш наочно висвітлити процес наукового дослідження та його результати.
6. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом).

ВСТУП

Вступ

Розділ 1. Теоретичні засади бухгалтерського обліку, контролю і аналізу витрат виробництва

1.1. Економічна сутність витрат та характеристика витрат виробництва
1.2. Порівняльна характеристика критеріїв визнання, методів оцінки та класифікації витрат виробництва у вітчизняній та міжнародній практиці

Висновки до розділу 1

Розділ 2. Бухгалтерський облік витрат виробництва

2.1. Облікова політика підприємства щодо витрат виробництва
[illegible] аналітичного і синтетичного обліку витрат

Розділ 3. Контроль і аналіз витрат виробництва та шля удосконалення

3.1. Організаційно-методичні аспекти контролю за витратами виробн та шляхи його удосконалення

3.2. Аналіз витрат виробництва та шляхи його удосконалення.

Висновки до розділу 3

Висновки

Список використаних джерел

Додатки

7. Календарний план виконання роботи

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фак
1	2	3	
1.	Вибір теми, вивчення літературних джерел та складання плану роботи	17.10.-20.10.2022 р.	
2.	Підготовка розділу роботи та подання його керівнику		
2.1	першого	15.05.2023 р.	
2.2	другого	25.09.2023 р.	
2.3	третього	01.12.2023 р.	
3.	Підготовка вступу та висновків	14.12.2023 р.	
4.	Доопрацювання з урахуванням зауважень керівника	18.12.2023 р.	
5.	Перевірка роботи на плагіат	15.01.2024 р.	
6.	Попередній захист роботи	17.01.2024 р.	
7.	Отримання відгуку керівника роботи	24.01.2024 р.	
8.	Отримання зовнішньої рецензії	26.01.2024 р.	
9.	Допуск до захисту зав. кафедрою	01.02.2024 р.	
10.	Захист роботи	05-06.02.2024 р.	

8. Дата видачі завдання «21» жовтня 2022 р.

9. Керівник кваліфікаційної роботи _____ Гуріна Н
(підпис) (прізвище,

10. Гарант освітньо-професійної програми _____ Колісни
(підпис) (прізвище,

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти

Рябоконь А. С. _____
(прізвище, ініціали) (підпис)

Факультету податкової справи, обліку та аудиту

Кафедра обліку та консалтингу

ДОВІДКА
про перевірку кваліфікаційної роботи (проєкту)
на академічний плагіат

ПІБ автора твору	Рябоконь Анастасія Станіславівна
ПІБ наукового керівника	Гуріна Н. В.
Тип роботи, що перевіряється (курсова, кваліфікаційна робота (проєкт)	Кваліфікаційна робота
Тема роботи	Облік, аналіз і контроль витрат виробництва
Рік написання	2023
Оригінальний текст у роботі складає %	86,4%
Схожість %	13,6%
Цитати%	15,1%

Відповідальна особа Судак Д. Л. (підпис)
(П.І.Б.)

АНОТАЦІЯ
на кваліфікаційну роботу

на тему: «Облік, аналіз і контроль витрат виробництва»

Мета роботи полягає у розробці рекомендацій щодо вдосконалення організації і методики обліку, контролю і аналізу витрат на виробництво за матеріалами ТОВ «Електроконтакт Україна».

Завданнями роботи є: розкрити економічну сутність витрат та характеристика витрат виробництва; навести порівняльну характеристику критеріїв визнання, методів оцінки та класифікації витрат виробництва у вітчизняній та міжнародній практиці; розглянути облікову політику підприємства щодо витрат виробництва; охарактеризувати організацію і методику аналітичного і синтетичного обліку витрат виробництва та відображення їх у звітності; дослідити організаційно-методичні аспекти контролю за витратами виробництва та шляхи його удосконалення; провести аналіз витрат виробництва та розглянути шляхи його удосконалення.Об'єктом дослідження виступають господарські операції щодо нематеріальних активів, які відображаються в системі обліку та контролю досліджуваного підприємства.

Об'єктом дослідження є господарські операції щодо витрат виробництва, які відображаються у системі обліку та контролю досліджуваного підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних положень бухгалтерського обліку щодо витрат виробництва.

Базою дослідження виступає ТОВ «Електроконтакт Україна».

Для вдосконалення контролю за витратами виробництва, досліджуваному підприємству необхідно ввести до штатного розпису підприємства штатну одиницю, спеціаліста з питань внутрішнього контролю.

Комплексний аналіз повинен містити критичну оцінку зовнішніх факторів на рівень витрат шляхом аналізу цінової структури і стану ринку товарів, а також внутрішніх детермінантів, які визначають сферу, обсяги і інші особливості діяльності підприємства.

Також ТОВ «Електроконтакт Україна» рекомендовано використання BAS бухгалтерії. Методика ведення виробництва в BAS Бухгалтерія зводиться до накопичення прямих та непрямих затрат по готовій продукції, а в кінці місяця розподіленням всіх непрямих затрат на конкретну номенклатурну групу та розрахунок собівартості.

Робота складається з 77 сторінок, містить 7 таблиць, 11 рисунків, 39 використаних джерел, 12 додатків.

Ключові слова: витрати виробництва, облік витрат виробництва, аналіз витрат на виробництво, контроль витрат на виробництво.

Рік виконання кваліфікаційної роботи 2022-2023рр. Рік захисту роботи 2024р.

ANNOTATION
on qualifying work
on a theme: «Accounting, analysis and control of production costs»

The purpose of the work is to develop recommendations for improving the organization and methodology of accounting, control and analysis of production costs based on the materials of Electrocontact Ukraine LLC.

The tasks of the work are: to reveal the economic essence of costs and the characteristics of production costs; provide a comparative description of the recognition criteria, methods for assessing and classifying production costs in domestic and international practice; consider the company's accounting policy regarding production costs; describe the organization and methodology of analytical and synthetic accounting of production costs and their reflection in the reporting; examine organizational and methodological aspects of control over production costs and ways to improve it; analyze production costs and consider ways to improve it. The object of the study are business transactions in relation to intangible assets, which are reflected in the accounting and control system of the studied enterprise.

The object of the study are economic operations on production costs, which are reflected in the accounting and control system of the studied enterprise.

The subject of the study is a set of theoretical, methodological and practical provisions of accounting for production costs.

The research base is Electrocontact Ukraine LLC.

In order to improve control over production costs, the enterprise under study must enter a staff unit, a specialist in internal control, into the staffing table of the enterprise.

A comprehensive analysis should contain a critical assessment of external factors at the level of costs by analyzing the price structure and state of the market of goods, as well as internal determinants that determine the scope, volume and other features of the enterprise.

Electrocontact Ukraine LLC also recommends the use of BAS accounting. The method of production in BAS Accounting is reduced to the accumulation of direct and indirect costs for finished products, and at the end of the month the distribution of all indirect costs to a specific nomenclature group and the calculation of cost. The work consists of 77 pages, contains 7 tables, 11 figures, 39 used sources, 12 appendices.

Keywords: production costs, accounting of production costs, analysis of production costs, control of production costs.

Year of qualification work 2022-2023 Year of protection of work 2024

Зміст

	Вступ	7
	Розділ 1. Теоретичні засади бухгалтерського обліку, контролю і аналізу витрат виробництва	11
1.1.	Економічна сутність витрат та характеристика витрат виробництва	11
1.2.	Порівняльна характеристика критеріїв визнання, методів оцінки та класифікації витрат виробництва у вітчизняній та міжнародній практиці	26
	Висновки до розділу 1	32
	Розділ 2. Бухгалтерський облік витрат виробництва	34
2.1.	Облікова політика підприємства щодо витрат виробництва	34
2.2.	Організація і методика аналітичного і синтетичного обліку витрат виробництва та відображення їх у звітності	39
2.3.	Шляхи удосконалення обліку витрат виробництва в умовах використання інформаційних систем і комп'ютерних технологій	46
	Висновки до розділу 2	54
	Розділ 3. Контроль і аналіз витрат виробництва та шляхи їх удосконалення	56
3.1.	Організаційно-методичні аспекти контролю за витратами виробництва та шляхи його удосконалення	56
3.2.	Аналіз витрат виробництва та шляхи його удосконалення.	62
	Висновки до розділу 3	68
	Висновки	70
	Список використаних джерел	74
	Додатки	78

Вступ

Актуальність теми. В управлінні підприємством важливе місце займає обґрунтована класифікація витрат. Класифікація втрат має велике значення для планування, контролювання, регулювання витрат, тобто для ефективного управління витратами та управління діяльністю підприємства відіграє важливу роль, так як дає можливість визначити особливості формування і розподілу витрат за певними об’єктами управління.

Розподіл витрат на різноманітні види за відповідними ознаками класифікації спрямований на вирішення найрізноманітніших завдань управління. Управління підприємством вимагає повної і різнобічної інформації про здійснювані господарські процес, їх зміст і обсяг, стан і використання матеріально-технічних ресурсів, зобов’язання і фінансові результати діяльності.

Саме від дієвості і оперативності бухгалтерського обліку залежить фінансовий стан господарюючих суб’єктів, котрі займаються підприємництвом, а також своєчасність отримання достовірної і повної інформації для прийняття управлінських рішень.

Кардинальні зміни в структурі та формах власності, в організації і управлінні виробництвом зумовлюють необхідність вдосконалення системи облікової інформації, котрі використовується для прийняття управлінських рішень. Підвищення ефективності економіки України залежить від прийняття своєчасних оперативних та обґрунтованих рішень щодо управління виробництвом. В системі управління виробництвом чільне місце посідає облік витрат на виробництво та аналіз собівартості продукції, за допомогою яких здійснюється контроль за ефективним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

В умовах ринкових відносин облік та аналіз витрат – являються одним з найважливіших інструментів управління підприємством. З ускладненням

господарської діяльності зростає необхідність обліку і аналізу витрат а також зростають потреби в підвищенні рентабельності підприємства. Зважаючи на це, питання обліку, аналізу і контролю витрат виробництва завжди були об'єктом теоретичних та практичних досліджень.

Питання обліку, аналізу та контролю витрат виробництва досліджували наступні науковці: М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, Б. І. Валуєв, Г. Т. Васильєва, З. В. Гуцайлюк, Г. П. Завгородній, А. М. Кузьмінський, Т. Т. Мойсенко, Ю. Я. Литвин, М. С. Пушкар, Н. М. Ткаченко і інші.

Метою дослідження є розробка рекомендацій щодо вдосконалення організації і методики обліку, контролю і аналізу витрат на виробництво за матеріалами ТОВ «Електроконтакт Україна».

Основними завданнями дослідження є:

розкрити економічну сутність витрат та характеристика витрат виробництва;

навести порівняльну характеристику критеріїв визнання, методів оцінки та класифікації витрат виробництва у вітчизняній та міжнародній практиці;

розглянути облікову політику підприємства щодо витрат виробництва;

охарактеризувати організацію і методику аналітичного і синтетичного обліку витрат виробництва та відображення їх у звітності;

дослідити організаційно-методичні аспекти контролю за витратами виробництва та шляхи його удосконалення;

провести аналіз витрат виробництва та розглянути шляхи його удосконалення.

Об'єктом дослідження є господарські операції щодо витрат виробництва, які відображаються у системі обліку та контролю досліджуваного підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних положень бухгалтерського обліку щодо витрат виробництва.

Базою дослідження виступає ТОВ «Електроконтакт Україна» (юридична адреса: 81200, Львівська обл., Перемишлянський р-н, м.

Перемишляни, вул. Топольна, 1).

Розглянемо види діяльності ТОВ «Електроконтакт Україна»:

виробництво вузлів, деталей та приладдя для автотранспортних засобів;

виробництво електророзподільної та контрольної апаратури;

виробництво іншого електрообладнання;

виробництво електричного та електронного устаткування для автотранспортних засобів.

Аналіз і оцінку фінансових результатів діяльності ТОВ «Електроконтакт Україна» за 2021-2022 рр. сформовано на основі Балансу (дод. А1, А5) та відповідно Звіту про фінансові результати (дод. А2, А6). Дані результаті наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні показники діяльності ТОВ «Електроконтакт Україна» за 2021-2022 рр.

Показники	2021р.	2022 р.	Абсолютне відхилення, (+, -)	Темп росту %
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	745,638	825,414	+79,776	110,6%
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	731,600	781,441	+49,841	106,8%
Чистий фінансовий результат (Прибуток, Збиток)	20,598	-135,181	-155,779	-656,2%
Фонд оплати праці, тис. грн.	402,660	440,422	+37.762	109,3%
Середньооблікова чисельність працюючих, чол.	2475	2467	-8	99,6%
Середньомісячна заробітна плата працівників, грн.	13557	14877	+1320	109,7%
Залишкова вартість основних засобів, тис. грн.	878,369	767,386	-110,983	87,3%
Матеріальні витрати, тис. грн.	50,585	46,162	-4,423	91,2%
Витрати на оплату праці, тис. грн.	402,660	440,442	+37,783	109,4%
Інші операційні витрати, тис. грн.	85,520	224,568	+482,48	262,6%

Джерело: [сформовано за даними фінансової звітності ТОВ «Електроконтакт Україна» за 2021-2022 рр.]

Підсумовуючи дані таблиці 1 за період 2021-2022 рр. можна зазначити, що чистий дохід (виручка) від реалізації продукції збільшилась у 2022 році на 79,776 тис. грн., але не дивлячись на це, чистий фінансовий результат ТОВ «Електроконтакт Україна» у 2022 році становить 135,181 збитків.

Методичні прийоми дослідження полягають у аналізі, синтезі, порівнянні, аналогії, групуванні, моделюванні, графічних методів.

Наукова новизна дослідження визначається у теоретичному і методологічному обґрунтуванні а також наданні практичних рекомендацій стосовно вдосконалення методологічних підходів до обліку витрат виробництва та відображення їх у фінансовій звітності.

Практичне значення кваліфікаційної роботи. Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці комплексного підходу щодо побудови системи бухгалтерського обліку а також відповідно до відображення в звітності витрат виробництва, а також надані пропозиції по вдосконаленню методів управління витратами.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження викладені в кваліфікаційній роботі, опубліковані у збірнику тез доповідей на ІІ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Синергетичні драйвери розвитку обліку, податкового аудиту та бізнес-аналітики» в публікації на тему «Економічна сутність витрат та їх роль у системі управління діяльністю підприємства» яка відбулася у м. Ірпінь 28 квітня 2023 року [31].

Джерелами дослідження являються нормативно-законодавчі документи, періодичні видання, інтернет-ресурси, література щодо об’єкту дослідження, документи і фінансова звітність ТОВ «Електроконтакт Україна»**.**

Структура та обсяги дослідження. Кваліфікаційна робота містить наступні структурні підрозділи: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел. Робота складається з 77 сторінок, містить 7 таблиць, 11 рисунків, 39 використаних джерел, 12 додатків.

Розділ1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА

1.1. Економічна сутність витрат та характеристика витрат виробництва

Сучасний розвиток економіки України можна охарактеризувати глобальними економічними перетвореннями у сфері виробництва на основі ринкових відносин, що в свою чергу вимагає перегляду а також удосконалення системи бухгалтерського обліку і аудиту, оскільки одним із важливих елементів є облік і аудит витрат, що вимагає вирішення цілого ряду невирішених облікових питань.

«Витрати – це важлива та складна економічна категорія, яка займає особливо вагоме місце в управлінні підприємством. Це пояснюється тим, що витрати мають вирішальний вплив на фінансовий результат функціонування суб'єктів господарювання, застосовуються для визначення цінової політики підприємства, показують рівень технології та організації виробництва, використовуються для оцінки ефективності господарювання шляхом порівняння витрат та результатів діяльності» [10].

«Витрати на виробництво продукції за своєю су5ттю – це сума витрат живої праці і праці, яка є уречевленою в засобах виробництва, яка обчислюється не оминаючи жодної стадії створення продукції. Згідно з основними положеннями про склад витрат, які виникли на виробництві, собівартість продукції, робіт, послуг підприємства формується з витрат пов'язаних з використанням у процесі виробництва природних ресурсів, палива, енергії, сировини, основних фондів, трудових ресурсів, нематеріальних активів, а також інших витрат на їх виробництво» [10].

Не існує єдиного визначення поняття «Витрати», адже воно стосується дуже багатьох процесів, а саме: виробництво, споживання, нагромадження,

обмін, обіг, являється об’єктом обліку, а також планування, управління та контролю.

Певна кількість авторів характеризують категорію «витрати» саме як сукупність витрат підприємства, котрі являються переданими в грошовій формі і безпосередньо пов’язані з виробництвом продукції, надання послуг, виконання робіт і відповідно їх реалізацією.

«За бухгалтерським підходом витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді активів або збільшення зобов’язань, які призводять до зменшення власного капіталу» [6].

Таким чином витрати підприємства можна охарактеризувати як складну економічну категорію, котра поєднує процес створення потрібного обсягу економічних ресурсів на підприємстві та процес їхнього використання.

Походить економічний зміст витрат з проблеми обмеженості ресурсів а також отримання можливості їх альтернативного використання. При застосуванні ресурсів в одному виробничому циклі, не можливо використати їх за іншим призначенням. Певні ресурси, котрі були обрані для виробництва означитимуть неможливість виготовлення альтернативного товару.

«Бухгалтерське визначення витрат зовсім по іншому розкриває їх зміст, ніж їх економічне тлумачення. В цьому значенні витрати – це загальноекономічна категорія, що характеризує використання різних субстанцій та сил природи в процесі господарювання. Під економічними витратами розуміють «витрати втрачених можливостей», тобто суму коштів, яку можна одержати за більш вигідного використання ресурсів» [15].

Оскільки в двох випадках витрати відображаються в економічному значенні, то дане протиставлення не є обґрунтованим. В економічній сутності витрати будуть відображатися як бажані, які могли б бути при певних умовах здійснення господарської діяльності. А у бухгалтерському розумінні витрати виявляються як реальні, які виникли в звітному періоді.

Науковці вирізняють економічні і бухгалтерські підходи до самого визначення поняття витрат, оскільки між ними існує суттєва відмінність.

Відповідно до своїх досліджень, економісти усі витрати поділяють на бухгалтерські та відповідно економічні.

Бухгалтерські витрати – це явні, можна ще сказати зовнішні витрати, які зазначаються результатом витрат підприємства на оплату закуплених ресурсів. До таких витрат відносяться: оплата палива, енергії, сировини, а також виплата заробітної плати. Дані витрати відображаються на рахунках бухгалтерського обліку підприємства, що в свою чергу підтверджують здійснення витрат. Існують також неявні, тобто внутрішні витрати, вони обраховуються вартістю послуг факторів виробництва, корі використовуються під час виробництва. До них відносяться ресурси, які являються власністю даного підприємства, це можуть бути: використання особистого транспорту для потреб фірми, використання будівель під офіс, грошові платежі, які ю мали можливість отримати господарюючі суб'єкти підприємства за умови використання власних ресурсів альтернативно.

Щодо економічних витрат підприємства, то ними називають сукупність альтернативних витрат , таких як явні (зовні) та неявні (внутрішні). Вони включають не тільки грошові затрати, а також альтернативні витрати, які утворюються в наслідок різних способів використання ресурсів.

Дослідивши погляди вчених відповідно до категорії витрат, можна зазначити, що сумарні економічні витрати більші, а ніж бухгалтерські і відповідно вони вважаються витратами підприємства, дані витрати підприємства повинні враховувати усі потенційні витрати, котрі існують на підприємстві.

Відомі економісти Е. С. Хендріксен, М. Ф. Ван Бред зазначали, що витрати являються несприятливим рухом ресурсів, котрий зменшує прибуток фірми. Проте не кожен несприятливий рух є витратами. Більше того, витрати – це використання або споживання товарів і послуг у процесі отримання доходу» цього приводу з однієї сторони автори показують, що витрати зменшують прибуток підприємства, а з іншої сторони, що вони потрібні для

отримання доходу. Однак, це визначення заперечує визначення заперечує формулу прибутку:

Прибуток = Доходи - Витрати (1.1)

Ворст і. та Ревентлоу П. вважають, що витратами являється грошовий вираз використання виробничих факторів, в результаті чого здійснюється виробництво та реалізація продукції. Виробничі фактори містять робочу силу, матеріальні засоби виробництва а також надання послуг, включаючи товари, котрі торговельна фірма купує для подальшого перепродажу. Дане визначення є недосконалим, але воно більш широко відображає сутність витрат, а ніж попереднє.

Ряд вчених, таких як А. Ягурова, Д. Хан, О. Ф. Буфетова, А. В. вважають що затрати підприємства більші ніж витрати. Протилежної думки дотримуються В. Сопко і Л. Нападовська, котрі доводять у своїх працях, що витрати більші, а ніж затрати і ми також підтримуємо їх ню думку стосовно наведених понять.

В бухгалтерському обліку видатки і платежі не знаходять своє відображення на рахунках витрат, саме тому й не являються витратами. О. Орлов розмежовує визначення «видатки» і визначення «платежі» та акцентує увагу, на те що, коли підприємство отримує засіб виробництва, то ціна покупки становить видатки підприємства, а коли відбувається виплата грошових коштів з каси або банківських чи інших рахунків підприємства, це має назву «платежі».

На думку Л. Мельник, витрати бувають прямі і непрямі, які існують фактично або можливо виплати або втрачена вигода, котрі потрібні для отримання ресурсів у межах даного напрямку.

А. Турило вважає що витрати – це вартісне вираження абсолютної величини застосовано-споживних ресурсів, які потрібні для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства та досягнення поставленої ним мети.

Досить важливою рисою витрат у виробничій сфері підприємства являється характер їхнього зв’язку з певним об’єктом, тобто: проєктом, підрозділом, продукцією тощо. В залежності від характеру даного зв’язку, витрати бувають прямі та непрямі.

«Прямі витрати - економічно однорядні витрати, що відносяться на собівартість конкретного виду продукції прямо, безпосередньо у відповідності з обґрунтованими нормами та нормативами. До них відносяться витрати на сировину та основні матеріали, заробітна плата працівників сільського господарства, відрахування на соціальні заходи» [37].

«Непрямі́ витрати — спільні виробничі витрати, необхідні для різних задач (процесів), які прямо не розподіляються по них протягом певного періоду часу» [37]. В залежності від того що являється об’єктом витрат, відносяться витрати до прямих чи непрямих.

При проведенні оцінки запасів а також визнанні фінансових результатів, вагоме значення має класифікація витрат, а саме: основні і накладні витрати.

«Основні витрати – це витрати, які безпосередньо пов’язані з технологічним процесом виробництва сільськогосподарської продукції та обов’язкові при будь-яких умовах і характері виробництва, незалежно від рівня та форм організації управління» [29].

«Накладні витрати - це витрати не пов’язані безпосередньо з технологічним процесом на виготовлення продукції, а утворюються під впливом певних умов роботи з організації, управління та обслуговування виробництва» [29].

В бухгалтерському обліку витрати відображаються одночасно з зменшенням активів чи навпаки збільшенням зобов’язань.

Витратами звітного періоду визнаються чи зменшення активів, чи збільшення зобов’язань, що в свою чергу призводить до зменшення власного капіталу підприємства за умови що ці витрати можуть бути достовірно оцінені, виняток становить зменшення капіталу у наслідок його вилучення чи розподілу власниками.

«Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені» [29].

Певні витрати, котрі не можливо прямо пов’язати з доходом певного періоду, відображаються саме в складі витрат того звітного періоду, у якому вони проводилися.

Коли актив забезпечує отримання економічних вигод протягом кількох звітних періодів, то в такому випадку втрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості (наприклад, амортизація) між відповідними звітними періодами.

«Не визнаються витратами й не включаються до звіту про фінансові результати:

платежі за договорами комісії, агентськими угодами та іншими аналогічними договорами на користь комітента, принципала тощо;

попередня (авансова) оплата запасів, робіт, послуг;

погашення одержаних позик;

інші зменшення активів або збільшення зобов'язань, що не відповідають ознакам, наведеним у НП(С)БО 16 «Витрати»;

витрати, які відображаються зменшенням власного капіталу відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

балансова вартість валюти» [7].

Розподіл витрат на основні і накладні, прямі і непрямі пов’язані передусім з необхідністю більш точного калькулювання, а саме отримання об’єктивної інформації щодо рівня витрат.

В залежності від того, чи змінюються витрати у відповідь на коливання обсягу виробництва чи ні, витрати будуть вважатися постійними або змінними.

«Змінні витрати – це витрати, обсяг яких змінюється пропорційно зміні обсягу виробництва. Це означає, що обсяг цих витрат на кожну одиницю продукції залишається незмінним» [7]. До таких витрат відносяться: заробітна

плата працівників, зайнятих у виробництві, витрати кормів, насіння, пального і ін.

«Постійні витрати – це витрати, обсяг яких не змінюється при зміні обсягу виробництва (наприклад, загальновиробничі витрати рослинництва та тваринництва, амортизація) і тому зменшуються з розрахунку на одиницю продукції при збільшенні валового надою молока чи валового збору урожаю» [20].

Необхідно зазначити, що даний поділ витрат на змінні та постійні, певною мірою умовний, оскільки у чистому вигляді вони не проявляються.

Але, змінні витрати на одиницю продукції все ж таки змінюються в зв'язку із змінами організаційно-технічних умови роботи підприємства, відповідно постійні витрати змінюються при значній зміні обсягу виробництва. Тому доречно, ці витрати називати умовно-змінними і умовно-постійними, це має більш теоретичний ніж практичний характер, який являє собою аналіз. На практиці хоча й проводиться зазначений поділ приблизно, все ж таки він допомагає прийняти управлінські рішення на підприємстві.

Створення економічних благ, а саме товарів, послуг і ін. являється виробничою функцією фірми.

Виробництво товарів і послуг являється процесом використання людської праці в двох формах, це жива праця та праця, уречевлена в засобах виробництва, також використання природних факторів. Себто воно являється одночасно споживанням чинників виробництва і їх витрачанням. Спожиті в процесі виробництва жива і уречевлена праця формують сутність поняття «витрати виробництва».

В процесі виробництва використовуються природні ресурси, сировина, трудові ресурси, паливо, основні засоби і відповідно отримують готову продукцію, яка потім буде реалізована. Особливістю даного процесу являється формування витрат на виробництво продукції, що складає її виробничу собівартість.

«До витрат виробництва відносять витрати, обумовлені технологією виробництва, перебувають у залежності від обсягу випущеної продукції і складають її речову основу» [2].

Однією з головних цілей підприємства, котре здійснює свою економічну діяльність в ринкових умовах являється отримання максимально можливого прибутку. Але можливості досягнення даної стратегічної мети частково обмежені витратами виробництва та реалізації, також обмежені ринковим попитом на продукцію підприємства. Інакше кажучи витрати являються фактором, який визначає величину пропозиції а також розміру прибутку, відповідно прийняття управлінських рішень неможливе без аналізу витрат.

«Витрати – це вартість ресурсів, що використовуються в подальшому для отримання прибутку, чи досягнення інших цілей підприємства. До витрат належать вартість матеріальних і трудових ресурсів, необхідних для виробництва тієї, чи іншої продукції чи послуг. Матеріальні витрати, в свою чергу, можна поділити на матеріали і обладнання. Характер цих витрат різний, але всі вони підпорядковані одній меті – отримання прибутку» [2].

Відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати», вони відображаються у бухгалтерському обліку одночасно із зменшенням активів чи збільшенням зобов’язань.

Визнаються витратами звітного періоду у випадку або збільшення активів, або зменшення зобов’язань, що в свою чергу призводить до зменшення власного капіталу підприємства (виняток становить зменшення капіталу внаслідок його вилучення чи розподілу власниками), при умові, що дані витрати можуть бути достовірно оцінені.

Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно із визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Не можливо витрати прямо пов’язати з доходом певного періоду, вони відображаються в складі витрат того звітного періоду, у якому вони були здійснені.

У випадку коли актив забезпечує отримання економічних вигод протягом кількох звітних періодів, то тоді витрати визнаються шляхом

систематичного розподілу його вартості між відповідними звітними періодами.

Не визнаються витратами і не включаються у звіт про фінансові результати наступні витрати:

платежі за договорами комісії, агентськими угодами і іншими подібними договорами на користь принципала, комітента тощо;

погашення отриманих позик;

попередня оплата запасів, послуг;

витрати, котрі відображаються зменшенням власного капіталу відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку;

балансова вартість валюти.

Виникнення необхідності розподілу витрат за різними ознаками зумовлюється різними виробничими процесами, у яких вони можуть брати участь, а також цілями, завданнями, специфікою управління, котрі застосовуються до тих або інших видів витрат.

Поділ витрат на підприємстві в залежності від його видів діяльності зображено на рис. 1.1.

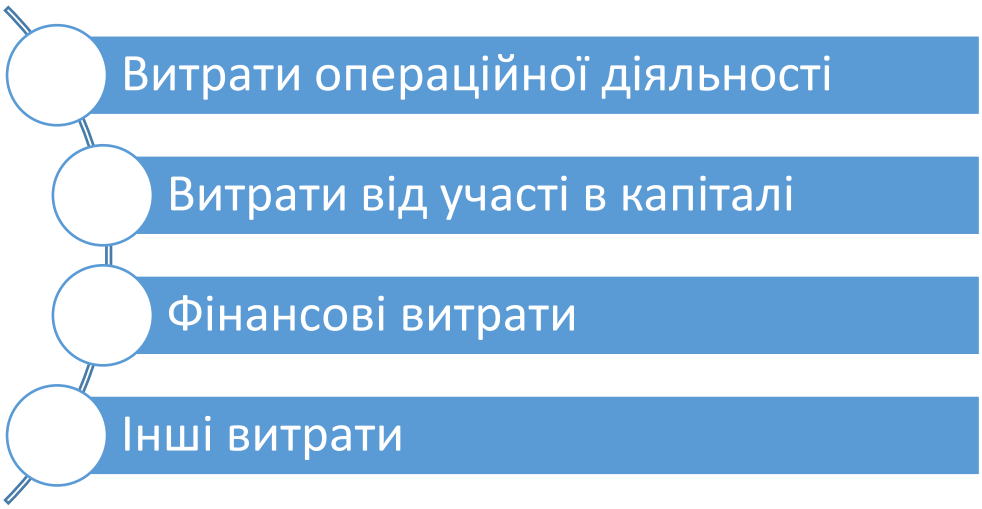

Рис. 1.1 Групування витрат підприємства в залежності від його видів діяльності

Джерело: запропоновано автором

Крім того, законодавчо закріплено, що витрати операційної діяльності групуються за наступними економічними елементами, що зображено на рис. 1.2.

Групування витрат операційної діяльності за економічними елементами				
Матеріальні витрати: вартість витрачених у виробництві сировини та основних матеріалів, палива та енергії, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів	**Витрати на оплату праці:** Заробітна плата, премії та заохочення, матеріальна допомога, компенсаційні виплати, оплата відпусток	**Відрахування на соціальні заходи:** Відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, відрахування на інші соціальні заходи	**Амортизація:** Сума нарахованої амортизації основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних нематеріальних активів	**Інші витрати**: витрати на відрядження, на послуги зв'язку, плата за розрахунково-касове обслуговування

Рис. 1.2. Групування витрат від операційної діяльності за економічними елементами

Джерело: запропоновано автором

Економічні елементи – це сукупність економічно однорідних витрат в грошовому виразі за їх видами (елементами), інші – за комплексними статтями (включають декілька елементів).

«Класифікація витрат підприємства за статтями калькуляції займає особливе місце в практичному застосуванні, оскільки передбачає групування витрат залежно від їх призначення та місця виникнення. Вона одночасно є важливою для калькулювання собівартості окремих видів готової продукції, здійснення контролю за дотриманням встановлених норм витрат, аналізу складу та структури витрат, визначення впливу факторів на їх зміну, прийняття різноманітних управлінських рішень щодо скорочення витрат, зміни асортименту та обсягів виробництва окремих видів продукції» [20].

Розрізняються загальні (сукупні) витрати та витрати на одиницю продукції.

«Загальні витрати — це витрати на весь об'єм продукції за певний період. Їх сума залежить від тривалості періоду і кількості продукції, що виготовляється» [20].

«Витрати на одиницю продукції розраховуються як середні за певний період, якщо продукція виготовляється постійно або серіями» [20].

При одиничному виробництві витрати на виріб формуються як індивідуальні.

Поділ витрат за способом віднесення собівартості об’єкта віднесення зображено на рис. 1.3.

Витрати за способом віднесення на собівартості готової продукції	
Прямі: Безпосередньо пов’язані з виробництвом певного товару, роботи, послуги і можуть бути розраховані на одиницю (собівартість одиниці продукції)	**Непрямі:** Витрати пов’язані не з виробництвом товарів, робіт, послуг, а з процесом виробництва в цілому (утримання і експлуатація будівель, споруд, машин, заробітна плата управлінців і ін.)

Рис. 1.3 Групування витрат за способом віднесення на собівартість готової продукції

Джерело: запропоновано автором

Безпосередньо не можна обчислити непрямі витрати на одиницю продукції, їх розподіллять на підставі певних обраних ознак. В основному на практиці непрямі витрати розподіляються пропорційно собівартості коефіцієнто-машино-годин тощо.

За ступенем однорідності витрати поділяються на елементні та комплексні. Елементні витрати являються однорідними по складу, мають єдиний економічний зміст та кваліфікуються як первинні.

Щодо комплексних витрат, то вони є різноманітними по складу та охоплюють декілька елементів витрат. Групування їх відбувається по економічному призначенню при формуванні калькуляції та організації внутрішньовиробничого економічного управління.

Групування витрат за ступенем однорідності відображено на рис. 1.4.

Елементні витрат	**Комплексні витрати**
➢ Матеріальні витрати	➢ Загальновиробничі витрати
➢ Оплата праці	➢ Адміністративні витрати
➢ Відрахування на соціальні потреби	➢ Витрати на збут
➢ Амортизаційні відрахування	➢ Витрати від браку продукції

Рис. 1.4. Групування витрат за ступенем однорідності

Джерело: запропоновано автором

Стосовно характеру зв’язку із процесом виготовлення продукції, витрати діляться на основні і накладні.

«Основні витрати безпосередньо пов’язані зі здійсненням технологічного процесу виробництва (витрати на сировину, матеріали, паливо, енергію, технологічні цілі, заробітну плата працівників основних цехів, утримання та експлуатація устаткування тощо)» [10].

«Накладні витрати пов’язані з організацією, обслуговуванням та управлінням виробництвом (загальногосподарські, загальновиробничі витрати)» [10].

Стосовно періодичності виникнення, витрати діляться на поточні і інвестиційні.

«Інвестиційні витрати – це витрати на придбання будівель та обладнання, що в економіці називаються інвестиціями» [10];

«Поточні витрати – це витрати, які пов'язані з безпосереднім виготовленням продукції (товарів, робіт, послуг)» [10].

Стосовно участі в процесі виробництва витрати діляться на виробничі і невиробничі.

«Виробничі витрати – ті, що так чи інакше пов'язані з процесом виготовлення товарів, робіт послуг.

«Невиробничі витрати – ті, що не пов'язані безпосередньо з виробництвом (наприклад, утримання дитячого закладу, лікарні, санаторію тощо») [34].

Стосовно місця здійснення витрати діляться на виробничі, витрати структурних підрозділів (цехів, відділів і ін. служб), витрати на продукцію (товари, роботи, послуги).

Стосовно ступеня залежності від обсягів виробництва чи впливу на обсяги виробництва, витрати умовно поділяються на постійні (умовно-постійні) і змінні.

Згідно з НП(С)БО 16 «Витрати», до змінних загальновиробничих витрат відносяться витрати на обслуговування а також управління виробництвом (дільниць, цехів), котрі змінюються прямо пропорційно до змін обсягу діяльності. Розподіляються змінні загальновиробничі витрати на кожний об'єкт витрат з використанням бази розподілу (тобто години праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат і ін.) зважаючи на фактичні потужності звітного періоду.

До постійних загальновиробничих витрат відносяться витрати саме на обслуговування а також управління виробництвом, котрі залишаються незмінними при зміні обсягу діяльності. Розподіляються дані витрати на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу при нормальній потужності.

До змінних витрат виробництва відносяться витрати на сировину, електроенергію, матеріали, заробітну плату робітникам, усі витрати, котрі не відносяться до постійних, оскільки вони змінюються в залежності від обсягу виробництва підприємства.

Валові витрати виробництва – це загальна сума постійних та змінних витрат на кожному конкретному півні виробництва. Підприємство повинно таким чином вести свою підприємницьку діяльність, щоб загальні витрати були меншими, а ніж дохід від продажу продукту його діяльності. У такому випадку, підприємство може розраховувати на отримання прибутку.

При розподілі витрат на постійні і змінні, визначається період діяльності підприємства, тобто він може бути короткостроковий чи довгостроковий.

Короткостроковий період – це період діяльності підприємства, у якому вона може вплинути на обсяг виробництва тільки змінюючи змінні витрати.

Довгостроковий період – це період діяльності, у якому за для впливу на обсяги виробництва, підприємство задіяє всі витрати (постійні та змінні).

Необхідно зазначити, що коригування та регулювання постійних витрат вимагає значно більшої кількості часу ніж змінних, однак саме від них буде залежати розміри підприємства і параметри його виробничих потужностей. Швидко та без особливих труднощів, можна змінити змінні витрати відповідно до тенденції зміни обсягу продукції.

Взагалі, витрати на виробництво продукції, неоднорідні та розподіляються щодо економічного значення та характеру участі в виробничому процесі, також за якісним складом і за способом включення до собівартості.

При правильному розподілі виробничих витрат, велике значення має планування і обчислення собівартості продукції.

За економічним значенням у створенні продукції, витрати поділяються на основні витрати та витрати, які пов’язані з організацією і управлінням виробництва.

«Критерії визнання витрати передбачають, що:

витрати відображають у бухгалтерському обліку одночасно із зменшенням активів або збільшенням зобов'язань;

витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, яке призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками) за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені;

витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для одержання якого їх здійснено;

витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображають у витратах того звітного періоду, в якому їх було здійснено;

якщо актив забезпечує одержання економічних вигід протягом кількох звітних періодів, витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості між відповідними звітними періодами» [21].

Но ТОВ «Електроконтакт Україна» до постійних витрат відносяться витрати на освітлення, опалення, амортизаційні відрахування, оплата праці управлінського персоналу, охорона складських приміщень, оренда приміщень. А до змінних витрат відносяться витрати, безпосередньо на матеріали і сировину, оплата праці працівникам, котрі безпосередньо задіяні в виробничому процесі.

Таким чином, витрати – це достатньо важлива і водночас складна економічна категорія, котра займає особливо вагоме місце в управління підприємством. Витрати поділяються в залежності від видів його діяльності на витрати основної діяльності, витрати від фінансової діяльності, витрати від інвестиційної діяльності, витрати від іншої операційної діяльності та надзвичайні витрати.

1.2. Порівняльна характеристика критеріїв визнання, методів оцінки та класифікації витрат виробництва у вітчизняній і міжнародній практиці

В процесі реформування бухгалтерського обліку в Україні, значне зосередження необхідно приділити достовірності інформації щодо прийняття управлінських рішень як зовнішніми так і внутрішніми користувачами.

Водночас, велике значення має й рівень застосування ефективної методики обліку витрат, враховуючи види економічної діяльності і організаційно-технологічних особливостей галузі.

Відповідно до внесених змін до ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визнав сферу та порядок застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. На сьогоднішній день, в системі обліку проводиться постійна орієнтація національних стандартів обліку на загальноприйняті, тобто міжнародні стандарти фінансової звітності.

Господарська діяльність у бухгалтерському обліку відображається як система різнобічних та взаємопов’язаних між собою об’єктів, тобто господарських засобів, їх джерел формування та господарських операцій.

Система оцінки і обліку витрат являється необхідною а також важливою частиною функціонування підприємств, водночас, саме від розуміння значимості даного процесу, залежить життєдіяльності конкретних суб’єктів господарювання а також економічна безпека підприємства.

«В даний час Міжнародні стандарти фінансової звітності виступають як ефективний інструмент підвищення прозорості і зрозумілості інформації, яка розкриває діяльність суб’єктів господарювання, створює достовірну базу для визнання витрат, надає можливість об’єктивно розкривати фінансові ризики підприємства, а також порівнювати результати діяльності. Окрім того, Міжнародні стандарти фінансової звітності якісно впливають на можливості керівництва в області управління підприємством» [21].

Саме міжнародні стандарти обліку та звітності узагальнюють накопичений досвід різних країн а також активно впливають на розвиток національних систем бухгалтерського обліку та звітності. Розглянемо ряд переваг застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності, а саме:

викликає більшість довіри зі сторони потенційних іноземних інвесторів;

отримання потрібної інформації для прийняття управлінських рішень;

забезпечує порівнянність звітності з іншими підприємствами;

наявність умов залучення іноземних інвестицій а також позик, можливість виходу на зарубіжні ринки збуту;

надійність інформації;

відкритість інформації, котра забезпечується шляхом дотримання правил її формування, також наявність значної кількості пояснення до неї.

Не визначається порядок ведення бухгалтерського обліку міжнародними стандартами, лише описуються ними загальні правила оцінки і подання інформації в фінансових звітах, також, вони мають рекомендаційних характер та являються орієнтиром гармонізації і стандартизації бухгалтерського обліку та фінансової звітності в усьому світі.

Витрати діяльності підприємства являються найбільш впливовою статтею, котра визначає прибуток підприємства. На сьогодні стандартами обліку та податковим законодавством регулюється визнання, визначення і облік витрат. В наслідок цього, податкова і фінансова звітність одного і того ж суб'єкта господарювання може містити в собі різні показники діяльності.

Досить актуальним питанням на сьогодні являється питання, щодо обліку витрат підприємства, адже витрати дозволяють визначити ефективність та відповідно якість роботи трудового колективу.

«Оптимізація витрат забезпечує дотримання режиму економії, зростання продуктивності праці, скорочення непродуктивних витрат, що дозволяє підвищити рентабельність» [21]. Саме від величини витрат безпосередньо залежить прибуток виробничого підприємства. При зменшенні витрат шляхом

ефективного управління без зменшення обсягів реалізації а також валових доходів, існує можливість збільшення прибутку.

НП(С)БО 16 «Витрати» визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації щодо витрат підприємства і розкриття її у фінансовій звітності. Норми даного стандарту поширюються на усі підприємства та організації незалежно від форми власності, окрім банків та бюджетних установ. Порівняльна характеристика визначення, класифікації і оцінки витрат відповідно до НП(С)БО, МСФЗ наведено в таблиці 1.1. (дод. Б1).

Головною проблемою при визнанні витрат і їх оцінці являються розбіжності, які існують між НП(С)БО і МСФЗ у частині відображення витрат.

Якщо порівняти оцінку і визнання витрат за МСФЗ та НП(С)БО, можна дійти наступного висновку, що основними ознаками порівняння являються: визначення терміну «Витрати», класифікація і групування витрат, елементи витрат, визнання витрат і відповідно оцінка витрат.

В НП(С)БО 16 «Витрати» детально наведено класифікацію і групування витрат. Відповідно до даного національного стандарту, витрати класифікуються в залежності від виду діяльності, за економічними елементами і відповідно статтями витрат. Окрім того, виокремлюються також прямі та непрямі витрати, змінні та постійні, поточні витрати, надзвичайні витрати, а також витрати минулих і майбутніх періодів та надзвичайні витрати.

В МСФЗ щодо витрат за елементами, передбачено класифікацію за характером витрат і функцією витрат. Важливе значення в обліку має визнання витрат. Відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності, визнаються витрати шляхом зіставлення між понесеними витратами і прибутками по конкретних статтях доході, що припускає одночасне визнання прибутків і витрат що виникають безпосередньо і спільно від одних і тих же операцій або інших подій.

Відповідно до МСФЗ «витрати визнаються на основі безпосереднього зіставлення, а відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати», витрати визнають у

звітності в момент вибуття активу або збільшення зобов'язання, які призводять до зменшення власного капіталу, на основі систематичного та раціонального їх розподілу протягом тих звітних періодів, коли надходять відповідні економічні вигоди» [7].

В момент визнання витрат, котрі враховуються при визначенні об'єкту оподаткування відповідно діє принцип нарахування і відповідності доходів та витрат. Даний підхід до визнання являється позитивним моментом на шляху до гармонізації обліку для податкових цілей з теорією бухгалтерського обліку.

Проводячи оцінку витрат, необхідно враховувати те, що в МСФЗ і НП(С)БО не передбачені спеціальні правила оцінки витрат, але дана оцінка міститься в окремих національних стандартах з урахуванням особливостей оцінки витрат при здійсненні операцій з капіталом, активами і зобов'язаннями.

Відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати» класифікація витрат здійснюється за видами діяльності, економічними елементами і статтями витрат. Визнаються витрати в момент вибуття активу чи збільшення зобов'язань, котрі призводять до зменшення власного капіталу. Визнаються витрати одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони були здійснені.

Відповідно до МСФЗ не наведено спеціальних правил оцінки витрат в окремому стандарті, але вони існують в відповідних стандартах, котрі регламентують облік окремих об'єктів.

У НП(С)БО 16 «Витрати» відсутні правила оцінки витрат, проте окремі особливості витрат на запаси відображені в НП(С)БО 9 «Запаси».

Тобто ми бачимо суттєві розбіжності і при відображенні витрат майбутніх періодів в складі витрат. Також є розбіжності при відображенні витрат на оплату праці, непрямих виробничих витрат і інших.

Відповідно до МСФЗ витрати поділяються на:

витрати, котрі виникають в процесі звичайної діяльності;

нереалізовані збитки, вони виникають в результаті підвищення курсу обміну іноземної валюти;

реалізовані збитки, тобто це витрати, які виникають в результаті стихійного лиха, від реалізації основних засобів і ін.

Також необхідно зазначити, що в НП(С)БО 16 «Витрати» на відміну від МСФЗ зовсім не розглядається така категорія як «Збитки».

Значні відмінності є і в обліку собівартості реалізованої продукції, робіт та послуг. Відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати» «собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка буде реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат. Загальновиробничі витрати поділяються на постійні та змінні» [7].

Виробнича собівартість продукції (робіт, послуг) включає в себе: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати, інші прямі витрати.

Відповідно до М(С)БО 2 «Запаси» визначено, що собівартість запасів повинна враховувати усі витрати на придбання, витрати на переробку і інші витрати, які були понесені під час доставки запасі до їх теперішнього місцезнаходження а також приведення їх в теперішній стан.

Щодо витрат на придбання запасів, то вони складаються з ціни придбання, ввізного мита і інших податків, понесених витрат на транспортування, навантаження та розвантаження і інших витрат, котрі безпосередньо пов’язані з придбанням будь яких ТМЦ.

Непрямі витрати на виробництво, котрі залишаються незмінними в незалежності від обсягів виробництва відносяться до постійних виробничих витрат. У міжнародній практиці нерозподілені накладні витрати визнаються як витрати того періоду, у якому вони виникли. Щодо змінних виробничих витрат, то вони розподіляються на кожну одиницю виробництва на базі фактичного використання виробничих потужностей.

Балансова вартість реалізованих запасів в міжнародній практиці повинна визнаватися як витрати періоду, у якому визнається відповідний

дохід. «Сума будь-якого часткового списання запасів до чистої вартості реалізації та всі витрати запасів повинні визнаватися як витрати періоду, в якому відбувається часткове списання чи збиток» [7].

Сума будь-якого сторнування, котра виникла у результаті збільшення чистої вартості реалізації, повинна визнаватися як зменшення суми запасів, яка визнана як витрати періоду сторнування.

Для того щоб утримувати служби та відділи управління підприємством, апарату управління, підприємство несе відповідні витрати. Такі витрати являються обов'язковими та на відміну від прямих витрат, котрі включаються до собівартості продукції, будуть відноситися до адміністративних витрат. В свою чергу, адміністративні витрати впливають на фінансові результати, адже пов'язані безпосередньо з обслуговуванням і організацією діяльності підприємства в цілому.

Відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати» визначено перелік статей, відповідно до яких обмежується структура адміністративних витрат, котрі характеризують процес обслуговування і управління підприємством. Проте, наведена номенклатура витрат на являється науково-обґрунтованою, саме тому підприємство повинно самостійно розробляти статті адміністративних витрат на основі класифікації, котра рекомендована НП(С)БО 16 «Витрати».

Тож невирішеним досі питанням залишається розподіл адміністративних витрат між об'єктами калькулювання при визначенні повної собівартості в управлінському обліку. Деякі вчені пропонують розподіляти адміністративні витрати пропорційно до основної заробітної плати виробничих працівників, а інший ряд вчених пропонують розподіляти пропорційно прямим виробничим витратам, чисельності працівників, відпрацьованим годинам, а також витратам на страхування, оренду, опалення та освітлення, загальної площі приміщення і ін.

На нашу думку, найбільш точним та зручним розподілом даних витрат являється визначення коефіцієнту розподілу, котрий визначається як відношення загальної суми адміністративних витрат до загального обсягу

виготовленої продукції. Після цього, необхідно кількість виготовленої продукції за кожним об’єктом калькулювання, помножити на коефіцієнт розподілу, це дасть можливість визначити, яку суму адміністративних витрат, необхідно відносити на кожний об’єкт. Це дасть можливість забезпечити управлінський персонал інформацією щодо витрат для прийняття управлінських рішень.

Також варто зазначити, що основна форма фінансової звітності «Звіт про фінансові результати» орієнтує підприємство на подання витрат за функціями. Відповідно до МСБО 1, не дозволяється подавати окремо надзвичайні витрати, а також виокремлювати операційний прибуток або операційний збиток. «Звіт про фінансові результати» не має статей, які відображають інші сукупні прибутки.

Отже, між системами звітності існує багато спільного, це обумовлено тим, що за основу НП(С)БО Україна використала міжнародні стандарти. В МСФЗ, то в останній час було внесено дуже значну кількість змін, щодо НП(С)БО, то зміни вносяться надто повільно, саме тому з часом, вони віддаляються від МСФЗ.

Використання Міжнародних стандартів фінансової звітності являється запорукою прозорості інформації, котре забезпечується завдяки дотримання правил складання звітності та значними поясненнями до неї.

Висновки до розділу 1

Провівши дослідження економічного змісту, визнання та класифікації поняття «Витрати», можна зробити наступні висновки.

Витрати підприємства – це економічна категорія, котра поєднує процес створення потрібного обсягу економічних ресурсів на підприємстві а також процес їхнього використання.

Відповідно до проведених підсумків вивчених літературних джерел можна сформувати наступні підходи, щодо до даного поняття:

відповідно до економічного змісту витрати – це сума коштів, котру можна отримати за більш рентабельного використання ресурсів;

за бухгалтерським підходом витрати – це зменшення економічних вигод , а саме або у вигляді вибуття активів чи збільшення зобов'язань, котрі призводять до зменшення капіталу.

В бухгалтерському обліку втрати класифікуються за різними ознаками. ТОВ «Електроконтакт Україна» дотримується вимог національних та міжнародних стандартів застосовує наступні ознаки для класифікації витрат: за центрами відповідальності; за видами продукції, виконаних робіт, наданих послуг; за економічним змістом; за календарними періодами; за відношення витрат до процесу виробництва; за єдністю складу витрат; за доцільністю витрачання; за визначенням відношення до собівартості продукції; за способами перенесення вартості на продукцію; за ступенем впливу виробництва на рівень витрат.

Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю – це цілісність нормативно-правових актів вищих гілок влади в державі, котрі безпосередньо забезпечують повноцінне функціонування а також динамічний розвиток бухгалтерського обліку, фінансової звітності та відповідно економічного контролю в нашій державі.

Відповідно до результатів проведеного дослідження, можна зазначити, що до витрат на виробництво належать витрати на матеріали, сировину, енергію та паливо на поточні цілі, основна та додаткова плата виробничих працівників, амортизаційні відрахування, відрахування на соціальні заходи. На кожному підприємстві витрати на виробництво займають значну питому вагу в собівартості продукції. Саме тому необхідно особливо точно вести бухгалтерський облік та суворо дотримуватися контролю щодо раціонального використання сировини та матеріалів у виробництві, адже зменшення прямих витрат безпосередньо знижує собівартість продукції.

Розділ 2. Бухгалтерський облік витрат виробництва

2.1. Облікова політика підприємства щодо витрат виробництва

Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» визначено термін «облікова політика», який означає сукупність принципів, процедур та методів, які використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності.

З одного боку можна розглядати облікову політику як сукупність прийомів та методів, з допомогою яких проводиться управління бухгалтерським обліком В Україні уповноважених виконавчих і законодавчих органів влади. З іншого боку облікова політика розглядається як сукупність конкретних методів та способів організації а також форм бухгалтерського обліку, які приймає підприємство на підставі загальних правил та особливостей господарської діяльності.

Головним призначенням облікової політики являється встановлення найвигідніших для конкретного підприємства методів обліку і на їх підставі складання фінансової звітності, яка відповідатиме якісним характеристикам, встановленим НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

В Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» регламентовано право суб'єкта господарювання встановлювати облікову політику на свій розсуд. Також зазначено, що підприємство має право самостійно:

обирати форму бухгалтерського обліку виходячи з особливостей своєї діяльності і технології обробки облікових даних, саме як певну систему регістрів обліку, порядку і способу реєстрації, а також узагальнення інформації в них з дотриманням єдиних засад;

розробляти систему та форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності та контролю господарських операцій, визначати права працівників щодо підписання бухгалтерських документів;

можливість виділення на окремий баланс філій, представництв, відділення і інших відокремлених підрозділів, котрі зобов'язані вести бухгалтерський облік, з черговим включенням їх показників до фінансової звітності підприємства.

«Розробка і реалізація облікової політики підприємства безпосередньо пов'язані з практичним веденням бухгалтерського обліку на підприємстві і його методом. З усього різноманіття способів ведення бухгалтерського обліку підприємство вибирає ті, які найкращим чином забезпечують обліковий процес, при цьому обрані способи ведення обліку повинні відповідати загальновизнаним правилам» [16].

«Облікова політика – це сукупність способів ведення бухгалтерського обліку, обраних підприємством в якості відповідних умов господарювання, тобто це порядок здійснення первинного спостереження, вартісного виміру, поточної угруповання і підсумкового узагальнення фактів господарської діяльності підприємства, або реалізація методу бухгалтерського обліку» [16].

Розглянемо основні завдання обліково політики, це: об'єктивне відображення діяльності підприємства; формування повної та достовірної інформації про неї за для ефективного управління роботою підприємства. Формується облікова політика підприємства завдяки вибору способів ведення бухгалтерського обліку з певних положень з бухгалтерського обліку.

Взагалі, облікова політика як елемент системи бухгалтерського обліку повинна створювати організаційно-методичне забезпечення виконання завдань бухгалтерського обліку. Формування та реалізація облікової політики являється інструментом, котрий дозволяє власникам організувати бухгалтерський облік саме так, щоб щонайбільше задовільнити їх потребу в інформації для управління своєю власністю.

На нашу думку, облікова політика підприємства, повинна брати до уваги наступні фактори:

організаційно-правова форма власності та форма власності підприємства;

вид економічної діяльності, який зумовлює особливості і умови облікової роботи підприємства;

розміри підприємства за обсягами діяльності, чисельності працюючих та номенклатури продукції;

умови організації і стимулювання праці, відповідальності і ін.;

матеріально-технічне забезпечення обліково-аналітичної роботи, а також рівень забезпеченості кваліфікованими працівниками;

умови забезпечення підприємства ресурсами та реалізації готової продукції;

наявність пільг на підприємстві та домовленість їх отримання.

Забезпечення отриманої достовірної інформації щодо фінансового стану підприємства та результатів його діяльності являється завданням облікової політики. Як інструмент організації бухгалтерського обліку, облікова політика має своїм обов'язком забезпечити взаємозв'язок організаційної, методичної, технологічної та технічної складових організації бухгалтерського обліку з обов'язковим врахуванням особливостей діяльності підприємства.

Для того, щоб задовільнити як внутрішні потреби, так і надання додаткової інформації власнику, керівництву, інвесторам, необхідно передбачити побудову аналітичного обліку а також форм внутрішньої звітності, так, щоб забезпечити управління підприємством на підставі бухгалтерських даних.

«Об'єктами облікової політики є засоби виробництва, джерела їх формування, господарські події та фінансові результати, тобто будь-яка норма або позиція підприємства з організації та ведення бухгалтерського обліку, щодо якої існують альтернативні варіанти. Тобто витрати є самостійним об'єктом облікової політики, який потребує визначення відповідних елементів» [21].

В листі МФУ «Про облікову політику» зазначено, що облікова політика реалізується за рахунок визначення в розпорядчому документі переліку методів оцінки, бухгалтерського обліку та процедур, стосовно яких

нормативно-методична база передбачає більше ніж один їх варіант. Не доцільно включати до такого розпорядчого документу одноваріантні методи визнання.

Згідно з вимогами чинного законодавства на момент затвердження облікової політики, не має потреби зазначати, на який звітний рік вона приймається, так як облікова політика повинна застосовуватися із року в рік, та відповідно розробляється підприємством на тривалий період його підприємницької діяльності.

При постійному застосуванні обраної облікової політики, використовується один із базових принципів бухгалтерського обліку, а саме принцип послідовності. Однак, це не говорить про те, що при визначенні підходів до обліку активів або зобов'язань, підприємство вже не в змозі їх змінити.

В обліковій політиці підприємства, щодо обліку витрат, потрібно визначити питання, стосовно переліку і складу статей калькулювання виробничої собівартості продукції (наданих робіт, виконаних послуг).

Згідно з НП(С)БО 16 «Витрати» підприємства повинні самостійно встановлювати перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції. До виробничої собівартості відносяться: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, змінні загальновиробничі а також постійні розподілені загальновиробничі витрати.

Відповідно до Податкового кодексу України, на підприємстві, облік повинен забезпечити визначення виробничої собівартості для цілей оподаткування, через те, до виробничої собівартості загальновиробничі витрати (постійні та змінні) не розподіляються та не відносяться. Дані витрати відносяться до складу інших витрат, та відповідного до того періоду, в якому саме вони були здійснені, але за умови відповідного документального підтвердження.

Загально-виробничі витрати розподіляються на кожний об'єкт витрат з використанням бази розподілу, виходячи з фактичної потужності звітного

періоду. Щодо постійних витрат, то вони розподіляються на кожний об’єкт витрат з використанням бази розподілу при нормальній потужності. Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати враховуються до собівартості реалізованої продукції, виконані роботи, надані послуги в період їх виникнення.

На ТОВ «Електроконтакт Україна» облікова політика щодо фінансової звітності визначається зважаючи на вимоги національних стандартів бухгалтерського обліку та передбачає обрання можливих альтернативних способів відображення в обліку та звітності доходів і витрат, а також оцінки статей балансу.

Щодо податків та зборів, облікова політика визначається винятково законами про податки та збори, та передбачає вибір альтернативних методів оподаткування, а також відображення в податковій звітності доходів і витрат.

ТОВ «Електроконтакт Україна» самостійно обирає метод нарахування амортизації і повне відновлення основних фондів, терміни використання нематеріальних активів, способів відображення доходів за довгостроковими контрактами і ін.

«Облікова політика щодо отримання даних управлінського обліку передбачає виділення центрів відповідальності, котрі охоплюють всю організаційну структуру підприємства. Щодо витрат, то важливим являється вибір методів обліку витрат виробництва. Для обліку доходів і витрат за центрами відповідальності підприємство видаляє окремі субрахунки та організовує їх аналітичний облік. Важливим моментом в управлінському обліку є отримання даних, що дають можливість здійснити оцінку діяльності центрів відповідальності» [16]. Саме для цього, керуючись НП(С)БО і методичними рекомендаціями, підприємство обирає зручні йому: порядок визначення вкладу центру відповідальності в загальні результати роботи підприємства, методи калькулювання, трансферні ціни, порядок розподілу накладних витрат, форми та терміни надання і отримувачі інтерпретованої інформації і ін.

В Україні, в тому числі і на ТОВ «Електроконтакт Україна», методичною основою облікової політики являється НП(С)БО, які затверджуються Міністерством фінансів України, до них належать обрані підприємством методи і процедури організації а також ведення бухгалтерського обліку на відповідних окремих його ділянках.

Елементи облікової політики щодо витрат виробництва досліджуваного підприємства наведено в таблиці 2.1. (дод. В2).

Таким чином, обґрунтована облікова політика підприємства, дозволить отримати достовірну та повну інформацію щодо витрат і фінансових результатів діяльності підприємства. Через це, необхідно чітко виділити її мету та завдання, суб'єкти і об'єкти, перелік елементів облікової політики щодо витрат підприємства, оформити відповідними розпорядчими документами.

Для того щоб подолати вплив негативних чинників, а також підвищити можливість реалізації облікової політики, являється застосування системного підходу саме до її формування. Враховуючи важливість облікової політики, як організаційної функції, котра безпосередньо інтегрує систему обліку із іншими складовими системи управління, а також генерує обліково-економічну інформацію для різних цілей, необхідне залучення до процесу її організації кваліфікованих кадрів не тільки бухгалтерської а і інших економічних і технічних служб підприємства.

2.2. Організація і методика аналітичного і синтетичного обліку витрат виробництва та відображення їх у звітності

Організація та методика бухгалтерського обліку витрат виробництва охоплює розробку робочого плану рахунків, обрання регістрів аналітичного та синтетичного обліку, також проведення розробки методики і техніки обліку витрат виробництва, методики і техніки аналітичного і синтетичного обліку.

Для того щоб побудувати схему обліку витрат саме від первинних документів до регістрів синтетичного обліку, зазначити регістри аналітичного обліку.

На досліджуваному підприємстві, організація обліку витрат на виробництво продукції базується на наступних принципах:

повнота та достовірність відображення в обліку господарських операцій;

постійність прийнятої методології обліку витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції на протязі року;

чітке розмежування в обліку поточних витрат на виробництво та капітальних вкладень;

правильне віднесення витрат та доходів до звітних періодів;

проведення регламентації складу собівартості продукції.

Велике значення саме для організації бухгалтерського обліку витрат виробництва має вибір номенклатури синтетичних і аналітичних рахунків виробництва а об'єктів калькуляції.

Положенням про склад витрат визначається перелік елементів витрат а також порядок їх обліку. Відповідно до положення, витрати утворюють собівартість продукції та групуються за наступними елементами: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, амортизація основних фондів і інші витрати.

«Матеріальні витрати відображають вартість покупних сировини і матеріалів, використовуваних на виробничі потреби, а також комплектуючих виробів та напівфабрикатів, піддаються надалі монтажу або додатковій обробці в даній організації, робіт і послуг виробничого характеру, виконуваних сторонніми організаціями або виробництвами і господарствами організації , що не відносяться до основного виду діяльності» [31].

Щодо вартості матеріальних ресурсів, то вони формуються виходячи з ціни за їх придбання (але без урахування податку на додану вартість), комісійних винагород, націнок, плати за транспортування, зберігання та доставку, а також вартість послуг товарних бірж.

Синтетичний облік операцій з виробничими запасами відображається в Журналі 5, а на досліджуваному підприємстві, інформація щодо обліку

виробничих запасів узагальнюється в картках рахунків а також оборотно-сальдових відомостях по рахунку 201 «Виробничі запаси».

Розглянемо типові бухгалтерські проведення з обліку виробничих запасів що наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Типові бухгалтерські проведення з обліку виробничих запасів

№ з/п	Зміст господарських операцій	Бухгалтерські проведення		Сума	Регістр обліку
		Дт	Кт		
1.	Придбано у постачальників виробничі запаси	20, 22	66	20000	о.-с.-в. по рах. 201
2.	Придбано виробничі запаси підзвітною особою	20, 22	372	1200	о.-с.-в. по рах. 372
3.	Відображено податковий кредит з ПДВ	64	63, 372	4000	о.-с.-в. по рах. 631
4.	Оприбутковано виробничі запаси власного виробництва	20, 22	23	2500	о.-с.-в. по рах. 201
5.	Списано виробничі запаси на освоєння виробництва	39	20, 22	3000	о.-с.-в. по рах. 201
6.	Відпущено у виробництво виробничі запаси	23	20	136000	о.-с.-в. по рах. 23
7.	Реалізовано виробничі запаси	36	712	6000	о.-с.-в. по рах. 71
8.	Відображено податкове зобов’язання з ПДВ	712	64	10000	о.-с.-в. по рах. 71
9.	Відображено витрати, які пов’язані з реалізацією виробничих запасів	943	20, 22	5000	о.-с.-в. по рах. 201
10.	Надійшли кошти за реалізовані виробничі запаси	31	201	450000	о.-с.-в. по рах. 201

Щодо витрат на оплату праці, то вони відображаються як: витрати на оплату праці основного виробничого персоналу підприємства, враховуючи премії робітникам та службовцям за виробничі результати, в тому числі й компенсації по оплаті праці, у зв’язку з підвищенням цін; компенсації жінкам, що перебувають у відпустці по догляду за дитиною.

«Елемент «Відрахування на соціальні заходи» відображають обов'язкові відрахування за встановленими законодавством нормами органам Пенсійного фонду, від витрат на оплату праці працівників, що включаються до собівартості продукції» [19].

«Рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» призначений для обліку розрахунків за всіма видами оплати праці. Для обліку розрахунків по оплаті праці використовують два субрахунки: 661 «Розрахунки за заробітною платою»; 662 «Розрахунки з депонентами» [19]. На ТОВ «Електроконтакт Україна» кожного місяця складається Аналіз рахунку 661 «Розрахунки за заробітною платою».

Розглянемо бухгалтерські проведення щодо нарахування заробітної плати, які наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Бухгалтерські проведення щодо нарахування заробітної плати на ТОВ «Електроконтакт Україна» [запропоновано автором]

№ з/п	Зміст господарських операцій	Бухгалтерські проведення		Сума	Регістр обліку
		Дебет	Кредит		
1	Нараховано заробітну плату	23, 91, 92, 93	66	445000	о.-с.-в. по рах. 661
2	Нараховано єдиний соціальний внесок	23, 92, 93	651	97900	о.-с.-в. по рах. 651
3	Виплачено заробітну плату	66	30	358225	о.-с.-в. по рах. 30

Синтетичний та аналітичний облік нарахованої заробітної плати знаходить своє відображення в зведеній рохрахунково-платіжній відомості, також в оборотно-сальдовій відомості ро рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам», а у розрізі кожного працівника підприємства формується розрахунково-платіжна відомість працівника.

Завдяки виходу українських суб'єктів господарювання на зовнішні ринки товарів та капіталу, залучення іноземних інвесторів, інтенсифікація

процесу розміщення акцій на фондових біржах неупереджено викликають потребу дослідити систему обліку та принципів підготовки фінансової звітності інших економічно розвинених країн.

«Слід зазначити, що в даний час у світовій практиці спостерігається тенденція орієнтації національних систем бухгалтерського обліку на загальноприйнятий комплекс підходів і правил, що дають змогу уніфікувати правила інтерпретації інформації, що відображається в бухгалтерській звітності підприємства» [19].

Якщо провести аналіз нормативно-правових та законодавчих документів України та Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, котрі регламентують процес формування, визнання і оцінки витрат, передусім було встановлено, що поняття «Витрати» мають деякі відмінності саме в трактовці.

Відповідно у пункті 1 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» витрати виражаються як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів чи збільшення зобов'язань, котрі призводять до зменшення власного капталу. Відповідно до податкового кодексу України, витратами вважається сума будь-яких витрат платника податку в грошовій, матеріальній чи нематеріальних формах, здійснюваних як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), корі придбаваються або виготовляються таким платником податку дл їх подальшого використання у власній господарській діяльності.

Дані відмінності в трактуваннях «Витрат» пояснюється різними цілями систем, а саме бухгалтерського обліку та податкового обліку.

«В міжнародний практиці витратам не присвячено окреме МСБО. Певні основи даного поняття розкрито в МСБО 1 «Подання фінансових звітів», МСБО 2 «Запаси», МСБО 16 «Основні засоби», МСФЗ (IFRS) 15 «Доходи за договорами з клієнтами», МСБО 23 «Витрати на позики», МСБО 38 «Нематеріальні активи» та ін.» [18].

МСБО 1 «Подання фінансових звітів» пропонує проводити класифікацію витрат за характером або за функціями як частини «собівартості продажу». Це відповідає класифікації витрат за економічними елементами та

статтями калькуляції саме у вітчизняній практиці, що передбачено НП(С)БО 16 «Витрати».

Щодо визначення постійних та змінних загальновиробничих витрат, а також формування їх баз розподілу в НП(С)БО 16 «Витрати» і в МСБО «Запаси» відсутні жодні відмінності. Єдине в НП(С)БО 16 «Витрати» наведено детальний перелік складу загальновиробничих витрат, що істотно полегшує працю бухгалтера із складанням їх класифікації на підприємстві. Водночас різниця полягає в тому, що відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати» включаються загальновиробничі витрати до складу виробничої собівартості продукції, робіт, послуг та відповідно до МСБО 2 «Запаси» - включаються до оцінки запасів, тобто до витрат на їх переробку.

Також необхідно зазначити, що МСБО, так само як і НП(С)БО, не визначають порядок ведення бухгалтерського обліку, а лише надають загальні правила оцінки та відповідно подання інформації в фінансових звітах.

В таблиці 2.5. наведено порівняння витрат за МСБО і НП(С)БО (дод. В3).

Здебільшого, проблемою при визнанні витрат а також їх оцінці являються розбіжності, які є між НП(С)БО та МСБО в частині відображення витрат. Якщо порівняти оцінку і визнання витрат за міжнародними стандартами фінансової звітності, Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, можна зробити висновок, що головними ознаками порівняння являються: визначення терміну «Витрати», класифікація і групування витрат, визнання витрат, елементи витрат, оцінка витрат.

Якщо порівнювати витрати за елементами, необхідно зазначити, що МСФЗ включає класифікацію за характером витрат та функцією витрат.

Проводячи оцінку витрат, необхідно брати до уваги той факт, що в МСФЗ і НП(С)БО відсутні спеціальні правила оцінки витрат, але дана оцінка знаходиться в окремих стандартах з урахуванням особливостей оцінки витрат при здійсненні операцій з активами, зобов’язаннями і капіталом.

При проведенні оцінки незавершеного виробництва, потрібно врахувати, що дане питання не достатньо врегульоване діючим НП(С)БО, але МСФЗ 2 «Запаси» визначає методи оцінки запасів, котрі створені на підприємстві, зокрема і незавершене виробництво. МСФЗ підтримує методи оцінки, котрі забезпечують ефективне управління витратами в умовах конкурентної ринкової економіки.

При відображенні витрат на оплату праці, непрямих виробничих витрат і інших, існує ряд розбіжностей. Значні відмінності є в обліку собівартості реалізованої продукції, виконаних робіт, наданих послуг. Виробнича собівартість продукції (робіт та послуг) включає: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; змінні загальновиробничі витрати і постійні розподілені загальновиробничі витрати.

Що до витрат на переробку запасів, то включаються усі втрати, котрі можна віднести до певного обліку економічно можливим шляхом, також постійні і змінні виробничі накладні витрати, котрі виникають при переобці матеріалів в готову продукцію.

2.3. Шляхи удосконалення обліку витрат виробництва в умовах використання інформаційних систем і комп'ютерних технологій

«Сучасну систему управління підприємство відрізняє досить складна інформаційна система. Це пов'язано перш за все з великою кількістю внутрішніх і зовнішніх інформаційних потоків, різновидом інформації, що циркулює в системі управління. Основну роль в ній відіграє бухгалтерська інформаційна система, в якій формується достовірна і повна інформація про майно, зобов'язання и господарські операції об'єктів управління. Інформаційна база бухгалтерського обліку, в свою чергу основою для

інформаційно-аналітичних систем и систем внутрішнього і зовнішнього контролю» [23].

Розглянемо основні завдання автоматизації обліку витрат на виробництво:

повне, своєчасне та достовірне відображення обліку фактичних витрат на виробництво та реалізацію продукції (виконаних робіт, наданих послуг), невиробничих витрат та втрат, котрі допускаються на окремих ділянках діяльності підприємства;

контроль щодо правильного використання сировини, палива, матеріалів, енергії, фондів заробітної плати тощо, за дотриманням встановлених кошторисів витрат на обслуговування виробництва, управління, а також надання послуг;

правильне формування звітних калькуляцій;

перевірка виконання планів по собівартості та виявлення резервів скорочення витрат;

встановлення результатів щодо собівартості цехів і інших підрозділів підприємства.

«BAS (БАС) Бухгалтерія – це новий продукт, основне призначення якого полягає у вирішенні комплексу питань, поставлених перед бухгалтерською службою організації. Програма максимально зручна і комфортна у використанні, з оптимізованим інтерфейсом користувача і можливістю роботи віддалено з самостійною зміною ряду форм документів і журналів» [27].

«BAS Бухгалтерія» забезпечує вирішення всіх завдань, що стоять перед бухгалтерською службою підприємства, якщо бухгалтерська служба повністю відповідає за облік на підприємстві, серед іншого, наприклад, виписку первинних документів, облік продажів тощо. Це прикладне рішення також можна використовувати виключно для ведення бухгалтерського та податкового обліку, а завдання автоматизації інших служб, наприклад, відділу продажів, вирішувати спеціалізованими прикладними рішеннями BAS або іншими системами» [27].

В склад «BAS Бухгалтерії» включено план рахунків бухгалтерського обліку, який відповідає Наказу МФУ «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку і Інструкції про його використання» [23]. При необхідності користувачі можуть самостійно створювати додаткові субрахунки а також розрізи аналітичного обліку.

Методика ведення виробництва в BAS Бухгалтерія зводиться до накопичення прямих та непрямих затрат по готовій продукції, а в кінці місяця розподіленням всіх непрямих затрат на конкретну номенклатурну групу та розрахунок собівартості.

Статті затрат виробництва можна розділити на:

прямі витрати, які використовуються на конкретний вид продукції:

матеріали, сировина, які списуються на виготовлення конкретної продукції.

Заробітна плата працівників виробництва відповідних підрозділів.

Непрямі витрати, які сумарно використовуються для всієї продукції і потім розподіляються: оренда приміщень; комунальна плата; амортизація спільного обладнання; списання МШП та матеріалів; нарахування зарплати адмінперсоналу; інші витрати.

В програмі всі статті витрат зберігаються у однойменному довіднику.

На рис. 2.1. відображено довідник статей витрат

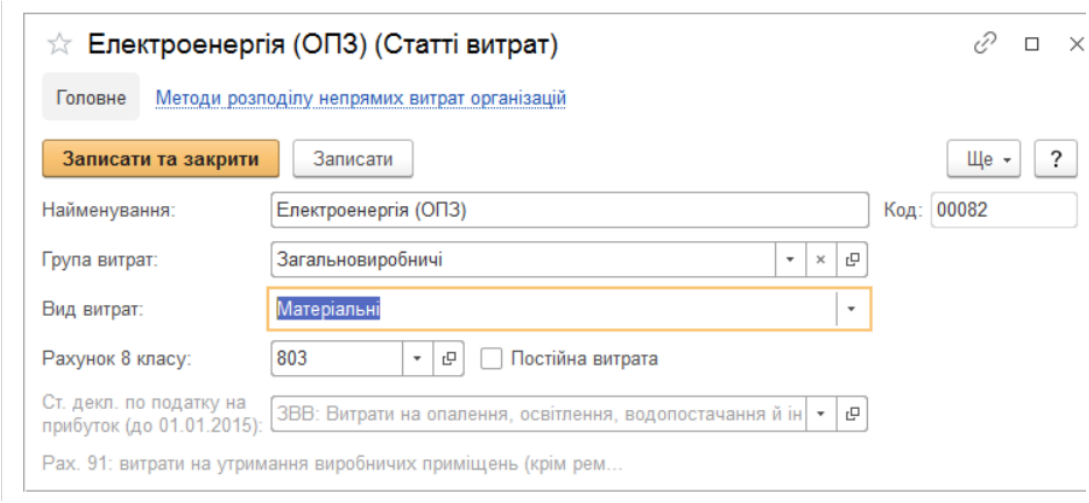

Рис. 2.1. Довідник статей витрат

В бухгалтерському обліку для:

прямих витрат використовують рахунок 231 (Основне виробництво), де накопичуються затрати в розрізі двох аналітик (субконто):

«Підрозділ» – аналітика, по якій розподіляється ЗВВ, «Номенклатурні групи» – товар (окрема номенклатура) чи група однотипних товарів, по якій розраховується собівартість;

непрямих витрат використовується рахунок 91 (Загальновиробничі витрати), де накопичуються затрати по субконто «Підрозділ».

На рисунку 2.2 відображено рахунок 231 «Основне виробництво»

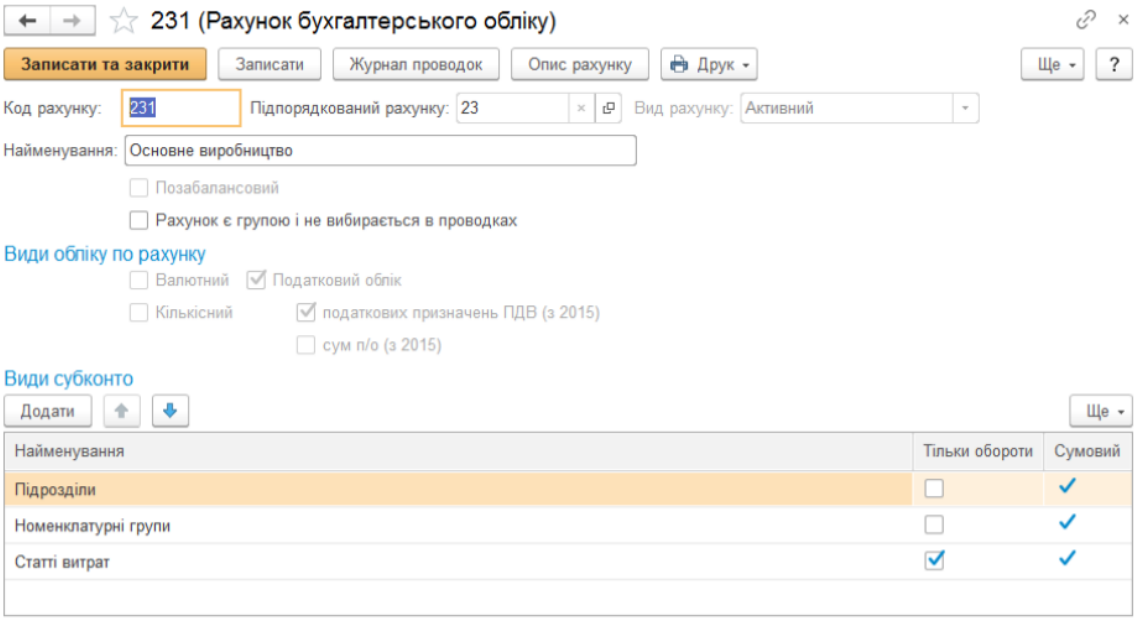

Рис. 2.2. 231 «Основне виробництво»

На рисунку 2.3. відображено рахунок 91 «Загальновиробничі витрати»

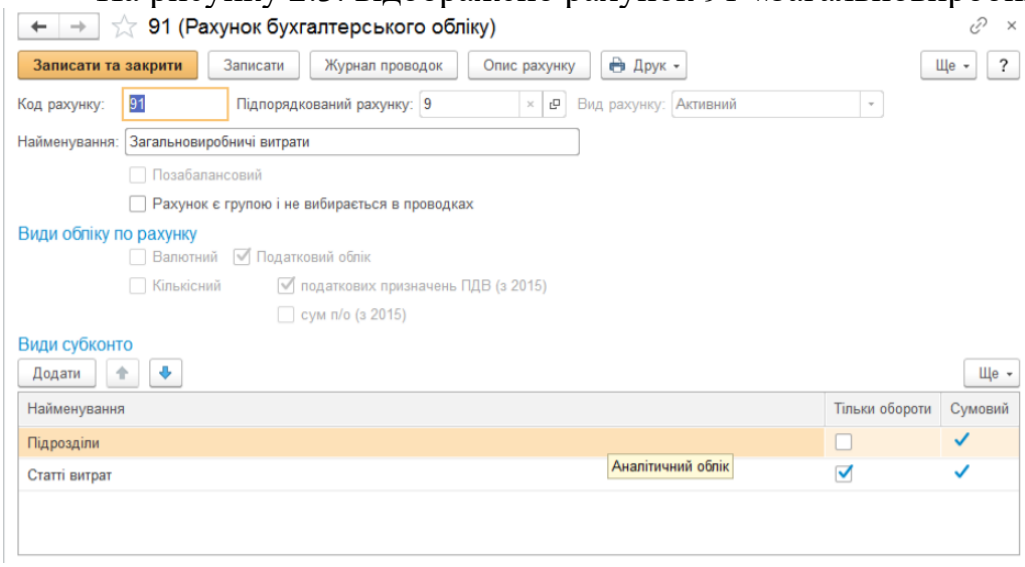

Рис. 2.3. рахунок 91 «Загальновиробничі витрати»

Документ «Звіт виробництва за зміну»

Основним документом виробництва в BAS Бухгалтерія є «Звіт виробництва за зміну», який знаходиться в меню «Виробництво» – «Випуск продукції» та виконує:

Оприбуткування готової продукції (напівфабрикатів) на закладці «Продукція». При цьому обов'язково потрібно вказати:

Підрозділ, по якому виготовляється продукція;

Рахунок витрат, зазвичай це рах. 231;

Планову собівартість – собівартість, по якій обліковується готова продукція до моменту закриття місяця.

Списання матеріалів, які необхідні для виготовлення продукції, та відображаються на закладці «Матеріали». При цьому:

Закладка з'явиться при встановленій галочці «Списати матеріали» в шапці документу.

Перелік матеріалів можна заповнити вручну або по специфікації через кнопку «Заповнити». Саму специфікацію попередньо потрібно ввести в картці номенклатури вгорі, перейшовши на посилання – «Специфікації номенклатури».

Обов'язково потрібно заповнити аналітику «Номенклатурна група» та «Статті витрат».

Повернення зворотніх відходів виробництва, яке проводиться на закладці «Зворотні відходи».

При проведенні документу «Звіт виробництва за зміну» формуються бухгалтерські проводки по готовій продукції та списанню матеріалів:

Для накопичення виробничих витрат по заробітній платі використовується документ «Нарахування заробітної плати» або «Відображення зарплати в бухгалтерському обліку» (залежно від налаштувань обліку зарплати), при цьому в способі відображення витрат відповідних співробітників вказується рахунок 231. Для розуміння хто і який обсяг робіт

виконав для конкретної продукції та нарахування ЗП по відрядній роботі, пропонуємо встановити 0«Відрядний наряд».

Проведення загальновиробничих витрат (ЗВВ).

«Витрати, які опосередковано впливають на собівартість продукції і потім розподіляються, накопичуються на рахунку 91 (Загальновиробничі витрати). Для таких витрат використовуються наступні документи: надходження товарів та послуг; авансовий звіт; списання товарів» [23].

Нарахування зарплати або Відображення зарплати в бухгалтерському обліку;

Закриття місяця (амортизація ОЗ).

Проведемо витрати цеху по Оренді, для цього скористаємося документом «Надходження товарів та послуг» – закладка «Послуги». Обираємо рах. 91 і обов'язково виставляємо аналітику витрат: Підрозділ, Статтю затрат.

На рис. 2.4. відображено надходження товарів і послуг

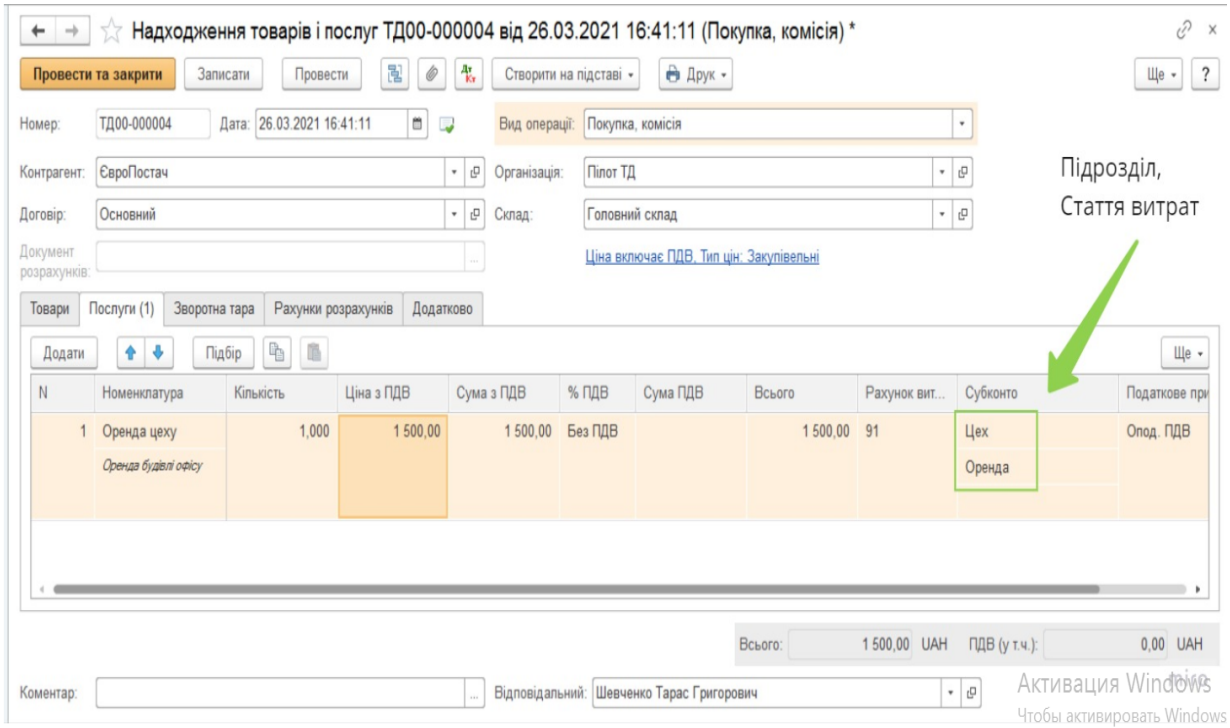

Рис. 2.4. Надходження товарів і послуг

«Щоб врахувати Загальновиробничі витрати в собівартість, необхідно вказати Спосіб розподілу витрат у регістрі відомостей «Методи розподілення непрямих витрат», який знаходиться в меню Головна – Організації. Обираємо організацію, в нашому випадку «Пілот», закладку «Облікова політика», відкриваємо облікову політику, закладку «Загальновиробничі» – «Методи розподілення непрямих витрат» [23].

Є декілька Способів розподілу, які обирають базу розподілення непрямих витрат :

«Обсяг випуску» —кількість виготовленої в поточному місяці продукції та наданих виробничих послуг;

«Планова собівартість випуску» — планова вартість виготовленої в поточному місяці продукції та наданих виробничих послуг;

«Оплата праці» —сума витрат, накопичених на статтях витрат з видом «Оплата праці»;

«Матеріальні витрати» —сума витрат, накопичених на статтях з видом «Матеріальні витрати»;

«Прямі витрати» —сума витрат, накопичених на статтях прямих витрат виробництва;

«Окремі статті прямих витрат» —сума витрат, накопичених на статтях прямих витрат, що об’єднанні в довільний список, який зберігається в довіднику «Списки статей витрат, включених у базу розподілу непрямих витрат».

Способи розподілу вказуються з точністю до підрозділу і статті витрат.

«Якщо для всіх ЗВВ потрібно встановити один спільний спосіб розподілу, то поле Рахунок витрат потрібно залишити порожнім. Також можна встановити єдиний спосіб розподілу для всіх витрат, що враховуються на одному рахунку або за одним підрозділом» [23].

В регістрі відомостей «Методи розподілу непрямих витрат організацій» вказується дата, з якої починає діяти спосіб розподілу. Якщо

відбуваються зміни у способі розподілу потрібно створити новий запис з датою, з якої відбулися зміни.

Після внесення всіх прямих та загальновиробничих витрат та відображення випуску продукції потрібно провести документ «Закриття місяця».

«Закриття місяця. Документ «Закриття місяця» знаходиться в розділі «Операції» – «Закриття періоду» – «Закриття місяця» Він складається з переліку регламентованих операцій бухгалтерського та податкового обліку. Зокрема операція, яка формує собівартість, називається «Розрахунок і коригування собівартості продукції (послуг)». Для розрахунку коректної собівартості потрібно перепровести документи, щоб партії матеріалів у виробництво підтягувалися по хронології» [23].

На рис. 2.5. відображено закриття місяця.

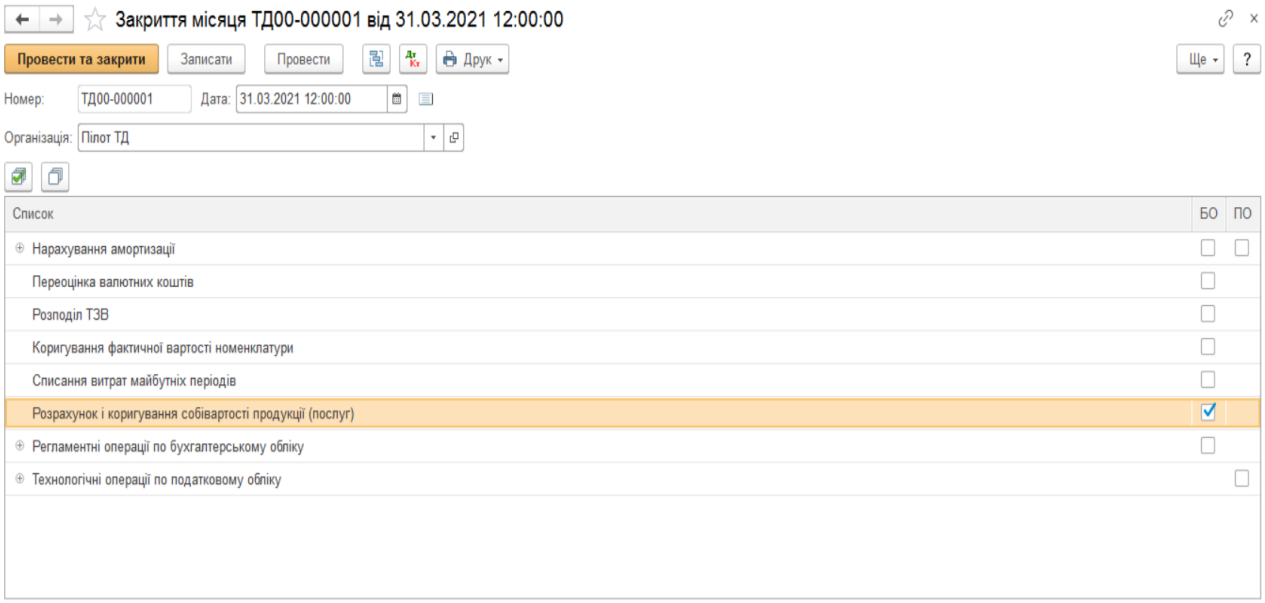

Рис. 2.5. Закриття місяця

«Відмічена операція формує наступні рухи:

розподіляє загальновиробничі витрати по номенклатурних групах, з рахунку 91 на рахунок виробництва 231:

розраховує собівартість продукції по номенклатурним групам з врахуванням ЗВВ та робить коригуючі рухи до собівартості по проданій

продукції за місяць. Суми до нараховуються або сторнуються по рах. 901» [23].

Також з документу «Закриття місяця» можна відкрити Довідку-розрахунок «Калькулятор собівартості» та Довідку-розрахунок собівартості випущеної продукції і наданих послуг виробничого характеру, по якій можна побачити відхилення від планової собівартості в цьому місяці.

ТОВ «Електроконтакт Україна» рекомендовано використання ВАС бухгалтерії, оскільки це забезпечить повне та своєчасне задоволення потреб користувачів, виконання контрольних завдань з метою отримання усієї потрібної інформації щодо відхилень, а також отримання інформації з метою прийняття управлінських рішень, проведення аналізу та прогнозування фінансово-господарської діяльності підприємства.

Висновки до розділу 2

Підсумовуючи усе вищенаведене, можна зробити наступні висновки:

На ТОВ «Електроконтакт Україна» облікова політика щодо фінансової звітності визначається зважаючи на вимоги національних стандартів бухгалтерського обліку та передбачає обрання можливих альтернативних способів відображення в обліку та звітності доходів і витрат, а також оцінки статей балансу.

Щодо податків та зборів, облікова політика визначається винятково законами про податки та збори, та передбачає вибір альтернативних методів оподаткування, а також відображення в податковій звітності доходів і витрат.

ТОВ «Електроконтакт Україна» самостійно обирає метод нарахування амортизації і повне відновлення основних фондів, терміни використання нематеріальних активів, способів відображення доходів за довгостроковими контрактами і ін.

На досліджуваному підприємстві бухгалтерський облік витрат від операційної діяльності обліковується на наступних рахунках 23 «Виробництво», 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності».

Згідно з НП(С)БО 16 «Витрати», усі підприємства мають їх встановлювати самостійно. До виробничої собівартості відносяться: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

За рахунком 23 «Виробництво» аналітичний облік ведеться за видами виробництв, за видами чи групами продукції що виробляється, а також за статтями витрат. Аналітичний облік витрат на великих виробництвах може вестися за підрозділами підприємства і центрами витрат та відповідальності/

Головними виробничими підрозділами досліджуваного підприємства являються цехи та самостійні ділянки.

З поміж даних синтетичного і аналітичного обліку існує нерозривний зв'язок. Даний зв'язок полягає у тому, що як початкові так і кінцеві залишки синтетичного рахунку мають бути рівними а також ідентичними за значенням загальним сумам відповідних залишків аналітичних рахунків. Це виникає з того, що аналітичні рахунки деталізують дані синтетичного рахунку, відображають складові частини тих об’єктів, котрі узагальнено відображені на синтетичному рахунку.

Синтетичний і аналітичний облік ведеться відповідно журналів-ордерів по рахунках і стандартах бухгалтерського обліку. Досліджуване підприємство являється господарсько-розрахунковим, оскільки метою роботи являється отримання прибутку і відповідно сплати платежів до бюджету.

Досліджуваному підприємству рекомендовано використання ВАС бухгалтерії. Методика ведення виробництва в BAS Бухгалтерія зводиться до накопичення прямих та непрямих затрат по готовій продукції, а в кінці місяця

розподіленням всіх непрямих затрат на конкретну номенклатурну групу та розрахунок собівартості.

Оскільки це забезпечить повне та своєчасне задоволення потреб користувачів, виконання контрольних завдань з метою отримання усієї потрібної інформації щодо відхилень, а також отримання інформації з метою прийняття управлінських рішень, проведення аналізу та прогнозування фінансово-господарської діяльності підприємства.

Розділ 3. Контроль і аналіз витрат виробництва та шляхи їх удосконалення

3.1. Організаційно-методичні аспекти контролю за витратами виробництва та шляхи його удосконалення

«Економіка сучасних виробничих підприємств на ринку України постійно відчуває вплив власних витрат. Це стосується передусім величини витрат виробництва. Необхідність постійного контролю за ними потребує безперервного отримання інформації. Адже наявність прямого зв'язку між інформаційним забезпеченням управлінського обліку витрат, де інформаційні потреби являються причиною, а інформаційне забезпечення – наслідком. Інформаційний аспект передбачає узгодження принципів управлінського обліку з принципами управління витратами, саме тому системність обліку залежить від системи управління витрат» [38].

Контроль витрат являється важливою складовою системи управління витратами, оскільки без нього неможлива повноцінна реалізація інших функцій. Розглянемо основні завдання контролю витрат, а саме:

моніторинг (це систематичне відстеження динаміки витрат та факторів, котрі на неї впливають);

встановлення відхилень фактичних показників рівня витрат від запланованих їх значень;

аналіз відхилень, обґрунтування потреби здійснення регулювальних заходів під час виконання планових завдань, прийняття участі у їх розробленні.

Систему контролю в системі управління витратами утворюють функції обліку і аналізу. Система облік у витрат підприємства пов’язує в собі три види обліку, а саме: бухгалтерський, статистичний та оперативний.

Оперативний облік задовольняє потреби повсякденного управління витратами в момент реалізації підприємством його виробничої діяльності.

«Інформація оперативного обліку характеризує окремі господарські операції чи їх комплексні групи: випуск продукції окремими дільницями, цехами, рух деталей, напівфабрикатів у виробництві і т. п. Оперативний облік точно і докладно відображує численні якісні та кількісні характеристики господарської операції, які є несуттєвими для інших видів обліку і відповідно не відображаються в них. Саме ця властивість оперативного обліку робить його необхідним незалежно від можливості оперативного отримання інформації за іншими видами обліку. Зміст оперативного обліку завжди спрямований на управління конкретними господарськими операціями» [38].

В системі бухгалтерського обліку проводиться суцільне, безперервне та взаємопов’язане відображення господарської діяльності підприємства, узагальнення всіх господарських операцій в вартісному вимірі. В загальній системі обліку інформаційним ядром являється саме дані бухгалтерського обліку, адже у ньому реєструються усі без винятку бухгалтерські операції.

Статистичний облік формує дані щодо масово якісно однорідних явищ, саме статистичні дослідження дають можливість отримати важливу інформацію стосовно закономірності масових господарських явищ. За допомогою статистичного обліку ми отримуємо відомості використання робочого часу, виконання норм виробітку, норм витрачених матеріальних ресурсів і інше.

Статистичний облік на відміну від бухгалтерського може бути як вибірковим так і суцільним. Статистичний облік для своїх потреб

використовує дані бухгалтерського і оперативного обліку, також проводить самостійне спостереження.

Що до часу здійснення, виділяють наступні види контролю: попередній, проміжний та підсумковий.

Попередній контроль виконується до початку дій з реалізації планів, він складається з: перевірки планів на внутрішню реалістичність, несуперечність та прогресивність; контролю матеріальних, фінансових, кадрових ресурсів

«Проміжний контроль проводять безпосередньо під час виконання планових завдань. Він спрямований на поточне регулювання роботи з виконання планів витрат. Проміжний контроль може бути різним за своєю конкретною метою і відповідно до цього — різним за частотою контрольних операцій. Він повністю охоплює поточний і періодичний види контролю, а також може мати форму разового контролю» [38].

Щодо підсумкового контролю, то він проводиться на етапі завершення реалізації плану. За його проведення оцінюється виконання запланованої роботи в цілому. Даний контроль дає змогу визначити напрям економії ресурсів. Також, його можна вважати важливим з психологічної точки зору та відповідно можна свідомо використовувати як засіб спонукання правників, які задіяні у виконанні планових завдань, а також до поліпшення використання ними господарських ресурсів.

Контроль проводиться з наступних пунктів: перевірки наявності а також раціональності оформлення первинних документів, які служать підставою формування собівартості продукції; правильність включення витрат до складу собівартості продукції; правильності, повноти та достовірності формування операцій з собівартості продукції в обліку та звітності; оцінки проведення синтетичного і аналітичного обліку витрат і доходів на виробництво, що включаються до складу собівартості продукції; встановлення правильності складання собівартості продукції за об’єктами калькулювання витрат.

При проведенні контролю щодо формування витрат на виробництво, потрібно пересвідчитися у правильності організації обліку втрат. Необхідно

перевірити наступні етапи: методику обліку витрат на підприємстві і відповідність її обліковій політиці, яка прийнята на підприємстві; принципову особливість включення витрат до собівартості тільки за той період, в якому їх було здійснено, в незалежності від часу їхньої сплати; прямі та непрямі витрати, які відносяться до собівартості продукції; витрати, щодо яких не має можливості точно встановити, до якого калькуляційного періоду вони повинні відноситися.

Но досліджуваному підприємстві, контроль операцій щодо обліку витрат розпочинають шляхом проведення інвентаризації по об'єктах обліку. Дана процедура дасть нам змогу відшукати недостачі чи лишки, відстежити правопорушення, у випадку якщо вони існують, при цьому, об'єктом інвентаризації виступає незавершене виробництво. Контролер розпочне свою документальну перевірку тільки після ознайомлення з фактичною наявністю об'єктів обліку витрат діяльності. Також ревізору необхідно обов'язково обзнайомитися з наказом про облікову політику і питаннями, щодо обліку витрат.

Під час перевірки витрати підлягають перевірці відповідно до окремих калькуляційних статей та підтвердження їх встановленими первинними документами. Поряд з тим, намагаються виявити можливі випадки сильного зменшення витрат за деякими місцями, це у багатьох випадках свідчить про завищення нормативів витрат чи необґрунтованість перенесення витрат на наступні періоди.

Проводячи ревізію собівартості, встановлюється необхідність списання витрат на її виробництво а також реалізацію. Саме тому, ревізор повинен виявити факти списання та відповідно включити до собівартості продукції витрати, котрі не є пов'язаними з її виробництвом та реалізацією.

Значну увагу необхідно приділити витратам, котрі виникають щодо безперспективних незакінчених робіт, при цьому врахувати роботи, котрі давно втратили свою актуальність і прийняти рішення, яке стосується припинення подальшого витрачання коштів і ресурсів щодо них.

Розглянемо джерела інформації для контролю витрат ТОВ «Електроконтакт Україна»:

первинні документи з обліку витрат;

облікові регістри аналітичного обліку витрат;

порівняльні відомості, акти результатів інвентаризації матеріалів і напівфабрикатів, інвентаризаційні описи;

комерційні угоди та договори щодо купівлі матеріалів і напівфабрикатів і їх оперативний облік;

договори щодо матеріальної відповідальності;

законодавчо-нормативна інформація, котра регулює визнання витрат.

Таблиця 3.1.

Контроль виконання договірних зобов'язань щодо придбання матеріалів на ТОВ «Електроконтакт Україна» 01.09.2022

Перелік матеріалів	Передбачено згідно договору				Фактично придбано				відхилення (+,-)			
	дата	к-ть	ціна	сума	дата	к-ть	ціна	сума	дата	к-ть	ціна	сума
Нагревательный кабель для открытых площадок MAGNUM MHCX-30 C&F HC 30/300/10	01.09.22	10	3486	34860	01.09.22	10	3486	34860	-	-	-	-
Нагрівальний кабель для вуличного обігріву DEVIbasic 39 м (DSIG-20)	01.09.22	14	4714	65996	01.09.22	14	4714	65996	-	-	-	-
Кабель електричний RE265581	01.09.22	10	5964	59640	05.09.22	10	5964	59640	-	-	-	-

Джерело: запропоновано автором

Відповідно до наведених даних таблиці 3.1., можна зазначити, що на ТОВ «Електроконтакт Україна» поставки матеріалів проводиться у відповідності до підписаних договорів і домовленостей між контрагентами.

Тепер доцільно провести перевірку своєчасності та повноти обліку витрат на ТОВ «Електроконтакт Україна», що наведено в таблиці 3.2.

Таким чином, за результатами таблиці 3.2. можна зробити висновки, що на досліджуваному підприємстві бездоганно налагоджена комунікація між працівниками бухгалтерії і працівниками складу підприємства а також контрагентами.

Метою фінансового управління являється забезпечення максимізації добробуту керівника підприємства у поточному і відповідно перспективних періодах.

Таблиця 3.2.

Перевірка своєчасності і повноти обліку витрат
на ТОВ «Електроконтакт Україна»

Перелік товарів	Відповідно до документації								Відхилення			
	Рух матеріалів та напівфабрикатів				Розрахунки з продавцями							
	Номер та дата документу	кількість	ціна	сума	Номер та дата документу	кількість	ціна	сума	дата	кількість	ціна	сума
Кабельна стяжка	№ КВ132 05.09.2022	50	62	3100	№ Р23 02.09.2022	50	62	3100	-	-	-	-
Кабель силовий	№ КВ133 05.09.2022	100	991	99100	№ 002202.09.2022	100	991	99100	-	-	-	-
Кабель двожильний	№ КВ134 03.09.2022	35	16430	575050	№ 37 03.09.2022				-	-	-	-

Джерело: запропоновано автором

Пропонуємо ТОВ «Електроконтакт Україна» в першу чергу:

забезпечити формування достатнього обсягу фінансових ресурсів з метою розвитку підприємства в майбутні періоди;

оптимізувати грошовий оббіг;

забезпечити ефективне використання сформованого обсягу фінансових ресурсів зі сторони основних напрямків діяльності підприємства;

забезпечити максимізацію прибутку підприємства щодо рівня передбачуваного фінансового ризику;

забезпечити мінімізацію рівня фінансового рівня фінансового ризику щодо рівня передбаченого прибутку;

забезпечити постійні фінансові рівноваги підприємства в процесі розвитку.

Пропонуємо шляхи удосконалення ТОВ «Електроконтакт Україна», а саме:

вдосконалити структуру купівлі та збуту товарів;

переглянути ціни на матеріали постачальників, пошук нових постачальників з нижчими цінами, але з такою самою якістю матеріалів;

впровадження мотиваційного механізму стосовно зацікавлених в закупівлі товару саме на досліджуваному підприємстві;

використовувати послуги аутсорсингових компаній стосовно забезпечення підприємства необхідними фахівцями.

Отже, як підсумок можна зазначити, що шляхи удосконалення зобов’язань охоплюють як зацікавленість підприємства у збільшенні обсягів продажу продукції, так і раціональній закупівлі необхідних товарних продуктів.

3.2. Аналіз витрат виробництва та шляхи його удосконалення

Найбільш важливими показниками діяльності підприємства є рівень виробничих витрат, тому аналіз витрат являється доречним, якщо суб'єкт господарювання має на меті зростання конкурентоспроможності та незалежності свого виробництва.

Витрати виробництва характеризують наступні показники, такі як: ефективність роботи, раціональність споживання матеріалів і обладнання, використання енергії і робочої сили, тощо, котрі безпосередньо впливають на діяльність підприємства.

Облік витрат виконує наступні завдання: загальний контроль виробничого процесу, визначення загальної вартості продукції і вартості одиниці, контроль результатів. Натомість проведення аналізу процесу виробництва ідентифікує недоліки облікового процесу і передбачає виявлення напрямів можливих шляхів удосконалення та попередження виникнення проблем в майбутньому.

Метою економічного аналізу витрат є всебічна оцінка ефективності використання ресурсів та обґрунтування управлінських рішень щодо оптимізації рівня витрат, який забезпечує конкурентоздатність продукції, виконаних робіт, наданих послуг.

«Важливе значення у процесі управління витратами має організація та методичні підходи до аналізу. В основі методики економічного аналізу витрат покладена ідея реалізації системного, комплексного підходу до аналізу собівартості продукції [35].

Розглянемо джерела інформації для економічного аналізу прямих витрат:

первинні документи, облікові регістри, обороти та залишки по рахунках бухгалтерського обліку;

фінансова звітність підприємства;

норми а нормативи матеріальних витрат, витрат на оплату праці, використання послуг сторонніх організацій.

При організації аналізу витрат, необхідно планувати облік витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції враховуючи дотримання наступних принципів:

встановлення відповідності між фактичними об'єктами обліку витрат та калькулювання собівартості з попередньо встановленими об'єктами калькулювання, які передбачені в бізнес-плані та в наказі по обліковій політиці;

встановлення відповідності групування витрат в бізнес-плані та в бухгалтерському обліку по центрах відповідальності;

віднесення витрат на собівартість продукції в міру здійснення господарських операцій, а не в міру оплати за сировину, матеріали, пально-енергетичні ресурси, надані послуги і інші види витрат;

виявлення складу витрат, котрі відносяться на собівартість продукціїяк прямим методом, так і не прямим;

проведення організації та планування обліку витрат щодо діючих норм та нормативів, з визначенням впливу їхніх змін та відхилень на подорожчання або здешевлення продукції.

Господарська діяльність підприємства не може відбуватися без необхідних матеріальних та трудових витрат, переважно, дані витрати в грошовому вираженні становлять собівартість продукції.

«Матеріальні затрати в собівартості продукції займають найбільш питому вагу. Тому їх аналіз дає змогу виявити значні розриви зміни собівартості. При аналізі об'єктивно оцінюють матеріальні затрати в собівартості всієї і одиниці продукції, визначається їх реальність і необхідність, досліджуються фактори, які обслуговують споживну величину матеріальних затрат» [35].

Аналіз матеріальних затрат полягає у порівнянні фактичного їх обсягу з плановим та відповідно в обмеженні дії окремих факторів щодо виявлення відхилень.

На рисунку 3.1. зображено схему аналізу прямих витрат на виробництво.

Спершу необхідно провести аналіз прямих матеріальних витрат в цілому по досліджуваному підприємству та розрахувати фактори, котрі на них впливають.

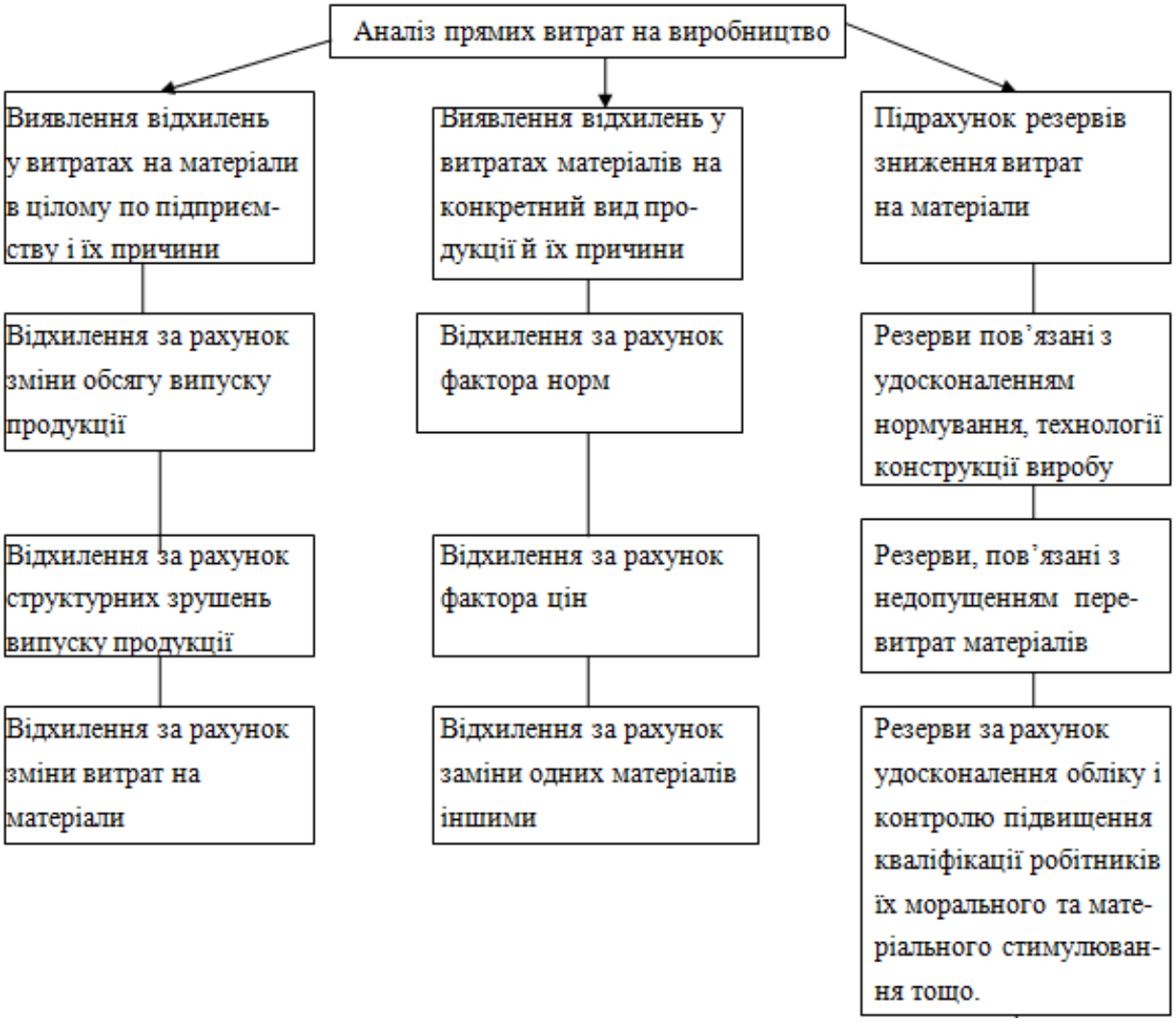

Рис. 3.1.Схема аналізу прямих витрат на виробництво [35].

Прямі трудові витрати займають значну питому вагу в собівартості продукції та відповідно роблять великий вплив на формування її рівня. Тому динаміка заробітної плати на гривню товарної продукції, її частки в

собівартості, вивчення факторів, котрі визначають її величину, та відповідно пошук резервів економії коштів по даній статті витрат мають велике значення.

На рисунку 3.2. зображено схему аналізу витрат на оплату праці на підприємстві

Рис. 3.2. Схема аналізу витрат на оплату праці на підприємстві

Джерело: [18]

В таблиці 3.3. наведено аналіз елементів операційних витрат ТОВ «Електроконтакт Україна».

Показники таблиці 3.3. свідчать про те, що протягом 2021-2022 ми спостерігаємо незначну тенденцію зміни матеріальних витрат на виробництво продукції. Даний показник зменшився на 4,42 тис. грн.

Відповідно витрати на оплату праці в 2022 році в порівняні з 2021роком збільшилися на 37,762 тис. грн. у зв'язку з збільшенням мінімальної заробітної плати.

До складу інших витрат включаються всі інші виробничі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат, зокрема відрахування на соціальні заходи, плата за оренду земельних та майнових паїв, амортизація, втрати від браку, котрі складаються з вартості остаточно забракованої з технологічних причин продукції, яка зменшена на її справедливу вартість, а також витрати, на виправлення такого технічно неминучого браку. Так відрахування на соціальні заходи у 2022 році збільшилися на 8,7 тис. грн. в порівнянні з 2021 роком.

Таблиця 3.3.

Аналіз елементів операційних витрат ТОВ «Електроконтакт Україна» за 2021-2022 роки

Показники	Обсяг витрат, тис. грн.		Питома вага в загальному обсязі прямих витрат (%)		Відхилення	
	2021 рік	2022 рік	2021 рік	2022 рік	Абсолютне (+,-)	Відносне (%)
Прямі матеріальні витрати	50,585	46,162	6,6%	4,9%	-4,42	91,2%
Витрати на оплату праці	402,660	440,422	52,8	46,3%	+37,76	109,3%
Відрахування на соціальні заходи	86,204	94.900	11,3%	10%	+8,7	110%
Амортизація	137,081	144,557	17,9%	15,2%	+7,47	105,4%
Інші операційні витрати	85,520	224,568	11,2%	23,6%	+139,04	262,5%
Загальна сума витрат	762,050	950,609	100%	100%	+188.55	124,7%

Джерело: [розраховано на основі дод. А2, А6]

Амортизація включає в себе суму амортизаційних відрахувань на повне відновлення основних виробничих фондів, які безпосередньо задіяних у виробничому процесі, та обчислена виходячи з балансової вартості,

затверджена у встановленому порядку норм, включаючи прискорену амортизацію їх активної частини, вироблену відповідно до законодавства.

Так, амортизація у 2022 році збільшилася на 7,48 тис. грн. в порівнянні з 2021 роком. Дане збільшення могло відбутися за рахунок оновлення та придбання обладнання виробничого призначення.

Можна підвести підсумки, що загальна сума прямих матеріальних витрат у 2022 році значно збільшилася, а саме на 188,55 тис. грн.

Без застосування аналітичних процедур не можна зробити висновок щодо ефективності діяльності підприємства. Оскільки зниження витрат не завжди свідчить про продуктивність виробництва, в той час як і збільшення витрат не означає погіршення рівня роботи суб'єкта господарювання.

Тому комплексний аналіз повинен містити критичну оцінку впливу зовнішніх факторів на рівень витрат шляхом аналізу цінової структури та стану ринку товарів, а також внутрішніх детермінантів, котрі визначають сферу, обсяги і інші особливості діяльності підприємства.

Висновки до розділу 3

На сьогоднішній день кожне підприємство намагається не тільки вижити на ринку, але й бути процвітаючим та отримувати високі прибутки. Вони визначають, який прибуток, дохід зможуть отримати. Прибуток підприємства залежить від двох показників: ціни продукції та витрат на її виготовлення.

Отже, особливе місце в системі контролю витрат на виробництво належить внутрішньому контролю. Система внутрішнього контролю на підприємстві повинна бути побудована так, щоб своєчасно інформувати керівника підприємства щодо необхідності проведення коригуючих та попереджувальних заходів на основі прийняття ефективних управлінських рішень. Правильно організована система внутрішнього контролю зі створенням підрозділу внутрішнього аудиту надає змогу виявити недоліки в

діяльності підприємства і відповідно своєчасно вжити заходів щодо їх усунення.

Система внутрішнього контролю впливає на виявлення і мобілізацію усіх резервів виробництва, сприяє підвищенню ефективності та якості роботи, посиленню режиму економії та удосконаленню господарських процесів. Контроль витрат на виробництво повинен в першу чергу забезпечувати вирішення свого головного завдання - мінімізації рівня витрат та ліквідація неефективних витрат.

Для вдосконалення контролю за витратами виробництва, необхідно ввести до штатного розпису підприємства штатну одиницю, спеціаліста з питань внутрішнього контролю. До основних обов'язків даного правника буде входити не лише проведення регулярного внутрішнього контролю, а й розробка низки рекомендацій щодо: організації належного обліку окремих елементів собівартості готової продукції; шляхів зниження собівартості готової продукції; ефективного використання пально-енергетичних ресурсів; удосконалення технологій виробництва; альтернативних методів придбання сировини та матеріалів і інше.

Комплексний аналіз повинен містити критичну оцінку зовнішніх факторів на рівень витрат шляхом аналізу цінової структури і стану ринку товарів, а також внутрішніх детермінантів, які визначають сферу, обсяги і інші особливості діяльності підприємства.

Проведення детального аналізу процесу виробництва ідентифікує недоліки облікового процесу та передбачає виявлення напрямів можливих шляхів удосконалення та попередження виникнення проблеми у майбутньому. Без застосування аналітичних процедур не можливо зробити висновок про ефективність діяльності підприємства. Адже зниження витрат не завжди свідчить про продуктивність виробництва, тоді як і збільшення витрат не означає погіршення рівня роботи суб'єкта господарювання.

Висновки

В дипломній роботі проведено узагальнення теоретичних аспектів витратна виробництво продукції та їх загальноприйняту класифікацію, а також можливий вплив на фінансові результати з розробкою методичних і організаційних засад обліку, аналізу і контролю для підвищення рентабельності підприємства.

Узагальнені підсумки теоретичних а також практичних досліджень щодо обліку, аналізу та контролю витрат на виробництво продукції на підприємстві галузі легкої промисловості дають змогу зробити наступні висновки та пропозиції.

Базою дослідження виступив ТОВ «Електроконтакт Україна» (юридична адреса: 81200, Львівська обл., Перемишлянський р-н, м. Перемишляни, вул. Топольна, 1). Видами діяльності ТОВ «Електроконтакт Україна» є: виробництво вузлів, деталей та приладдя для автотранспортних засобів; виробництво електророзподільної та контрольної апаратури; виробництво іншого електрообладнання; виробництво електричного та електронного устаткування для автотранспортних засобів.

Витрати підприємства – це економічна категорія, котра поєднує процес створення потрібного обсягу економічних ресурсів на підприємстві а також процес їхнього використання.

В бухгалтерському обліку втрати класифікуються за різними ознаками. ТОВ «Електроконтакт Україна» дотримується вимог національних та міжнародних стандартів застосовує наступні ознаки для класифікації витрат: за центрами відповідальності; за видами продукції, виконаних робіт, наданих послуг; за економічним змістом; за календарними періодами; за відношення витрат до процесу виробництва; за єдністю складу витрат; за доцільністю витрачання; за визначенням відношення до собівартості продукції; за способами перенесення вартості на продукцію; за ступенем впливу

виробництва на рівень витрат.

Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю – це цілісність нормативно-правових актів вищих гілок влади в державі, котрі безпосередньо забезпечують повноцінне функціонування а також динамічний розвиток бухгалтерського обліку, фінансової звітності та відповідно економічного контролю в нашій державі.

Відповідно до результатів проведеного дослідження, можна зазначити, що до витрат на виробництво належать витрати на матеріали, сировину, енергію та паливо на поточні цілі, основна та додаткова плата виробничих працівників, амортизаційні відрахування, відрахування на соціальні заходи. На кожному підприємстві витрати на виробництво займають значну питому вагу в собівартості продукції. Саме тому необхідно особливо точно вести бухгалтерський облік та суворо дотримуватися контролю щодо раціонального використання сировини та матеріалів у виробництві, адже зменшення прямих витрат безпосередньо знижує собівартість продукції.

На ТОВ «Електроконтакт Україна» облікова політика щодо фінансової звітності визначається зважаючи на вимоги національних стандартів бухгалтерського обліку та передбачає обрання можливих альтернативних способів відображення в обліку та звітності доходів і витрат, а також оцінки статей балансу.

Щодо податків та зборів, облікова політика визначається винятково законами про податки та збори, та передбачає вибір альтернативних методів оподаткування, а також відображення в податковій звітності доходів і витрат.

ТОВ «Електроконтакт Україна» самостійно обирає метод нарахування амортизації і повне відновлення основних фондів, терміни використання нематеріальних активів, способів відображення доходів за довгостроковими контрактами і ін.

На досліджуваному підприємстві бухгалтерський облік витрат від операційної діяльності обліковується на наступних рахунках 23 «Виробництво», 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі

витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності».

Згідно з НП(С)БО 16 «Витрати», усі підприємства мають їх встановлювати самостійно. До виробничої собівартості відносяться: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

За рахунком 23 «Виробництво» аналітичний облік ведеться за видами виробництв, за видами чи групами продукції що виробляється, а також за статтями витрат. Аналітичний облік витрат на великих виробництвах може вестися за підрозділами підприємства і центрами витрат та відповідальності.

Головними виробничими підрозділами досліджуваного підприємства являються цехи та самостійні ділянки.

Синтетичний і аналітичний облік ведеться відповідно журналів-ордерів по рахунках і стандартах бухгалтерського обліку. Досліджуване підприємство являється господарсько-розрахунковим, оскільки метою роботи являється отримання прибутку і відповідно сплати платежів до бюджету.

Досліджуваному підприємству рекомендовано використання ВАС бухгалтерії. Методика ведення виробництва в BAS Бухгалтерія зводиться до накопичення прямих та непрямих затрат по готовій продукції, а в кінці місяця розподіленням всіх непрямих затрат на конкретну номенклатурну групу та розрахунок собівартості. Це забезпечить повне та своєчасне задоволення потреб користувачів, виконання контрольних завдань з метою отримання усієї потрібної інформації щодо відхилень, а також отримання інформації з метою прийняття управлінських рішень, проведення аналізу та прогнозування фінансово-господарської діяльності підприємства.

Система внутрішнього контролю впливає на виявлення і мобілізацію усіх резервів виробництва, сприяє підвищенню ефективності та якості роботи, посиленню режиму економії та удосконаленню господарських процесів. Контроль витрат на виробництво повинен в першу чергу забезпечувати

вирішення свого головного завдання - мінімізації рівня витрат та ліквідація неефективних витрат.

Для вдосконалення контролю за витратами виробництва, необхідно ввести до штатного розпису підприємства штатну одиницю, спеціаліста з питань внутрішнього контролю. До основних обов'язків даного правника буде входити не лише проведення регулярного внутрішнього контролю, а й розробка низки рекомендацій щодо: організації належного обліку окремих елементів собівартості готової продукції; шляхів зниження собівартості готової продукції; ефективного використання пально-енергетичних ресурсів; удосконалення технологій виробництва; альтернативних методів придбання сировини та матеріалів і інше.

Комплексний аналіз повинен містити критичну оцінку зовнішніх факторів на рівень витрат шляхом аналізу цінової структури і стану ринку товарів, а також внутрішніх детермінантів, які визначають сферу, обсяги і інші особливості діяльності підприємства.

Проведення детального аналізу процесу виробництва ідентифікує недоліки облікового процесу та передбачає виявлення напрямів можливих шляхів удосконалення та попередження виникнення проблеми у майбутньому. Без застосування аналітичних процедур не можливо зробити висновок про ефективність діяльності підприємства. Адже зниження витрат не завжди свідчить про продуктивність виробництва, тоді як і збільшення витрат не означає погіршення рівня роботи суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел

1. Андросенко О. О. Економічна сутність витрат виробництва та їх роль у системі управління діяльністю промислових підприємств. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. 2016. Вип. 15. С. 12—16.

2. Алексєєва Ф. В., Васильєва В. Г. Удосконалення обліку витрат на виробництво та формування собівартості продукції. Науковий вісний Ужгородського національного університету: серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Ужгород. 2019. Вип. 23. Ч 1. С. 5-9.

3. Байдик О. Нормативний метод обліку витрат на виробництво продукції. Баланс. 2020. №7. С. 50-62.

4. Брик Г. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами підприємства. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/159-317-1-SM.pdf

5. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Гудзенко Н. М., Китайчук Т. Г. Економік, фінанси, менеджмен : актуальні питання науки і практики. 2017. №3. С. 125-134.

6. Височан О. С., Височан О. О. Фінансовий облік : навч. посібник для студентів ВНЗ екон. спрямування. МОН України. Національний університет «Львівська політехніка». Львів : вид. ПП Сорока Т. Б. 2016. 450 с.

7. Витрати: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999р. №318. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text (дата звернення:12.01.2023 р.)

8. Вязовченко М. М. Основні аспекти обліку основної діяльності підприємства. Перспективи розвитку обліку, контролю та фінансів в умовах інтеграційних і глобалізаційних процесів : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Харків. 2019. С. 78-80

9. Глущенко Я. І., Черненко Н. О. Економічний аналіз міжнародного бізнесу: навчально-методичний комплекс. Київ. КПІ ім Ігоря Сікорського. 2022. 83 с.

10. Давидович І. Є. Управління витратами: Навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури. 2018. 320 с.

11. Давидюк Т. М. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції у вітчизняних нормативних актах : напрями. Економіка : реалії часу. 2019. №1 (23). МС.6-13.

12. Жидєєва Л. І., Колісник О. П. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством (організацією, установою) : навчальний посібник. Ірпінь : Університет ДФС України. 2020. 178 с.

13. Запаси : Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9, затв. наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text (дата звернення : 18.03.2023 р.)

14. Загальні вимоги до фінансової звітності : Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1, затв. наказом Міністерства юстиції України від 28.02.2013 р. № 73 URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text (дата звернення : 24.01.2023 р.).

15. Козаченко О. В., Чернуха А. В. Витрати в обліковій політиці суб'єкта господарювання. Матеріали наук. прак. конф. «Сучасний стан і перспективи вдосконалення практичної підготовки здобувачів вищої освіти обліково-фінансового профілю». Випуск 8. Полтава. 2020. С. 29-32.

16. Колісник О. П. Вплив облікової політики на формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами. Матеріали наук. прак. конф. «Облікові, аналітичні та контрольні аспекти в сучасних умовах інтеграційних процесів. Полтава. Полтавський університет економіки і торгівлі. 2018. С. 106 – 109.

17. Колісник О. П., Скнаріна І. В. Бухгалтерський облік і контроль витрат виробництва. Матеріали XVII міжнародної науково-практичної конф. «Антикризовий розвиток соціальних і економічних процесів в умовах глобалізації». К. : Міленіум. 2022. С. 56-58.

18. Кравченко О. В., Леоненко К. О. Проблеми організації обліку витрат виробництва. Інфраструктура ринку. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Випуск 25. 2018.С. 841-846.

19. Краєвський В. М., Колісник О. П., Гуріна Н. В. та ін. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Ірпінь : Університе ДФС України. 2021. 388 с.

20. Краєвський В. М., Колісник О. П., Гуріна Н. В. та ін. Фінансовий облік : навчальний посібник. : Державний податковий університет. 2022. 616 с.

21. Нагайчук В.В. Методичні аспекти змісту, класифікації та напрями зниження витрат виробництва. Формування ринкових відносин в Україні. 2021. № 1 С. 150-155.

22. Оліник С. О. Актуальні питання обліку витрат на виробництво продукції. Журнал науковий огляд. № 8 (51). 2018. URL : https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/1644/1718

23. Облік виробництва в BAS Бухгалтерія. URL : https://portfel.ua/oblik-virobnitstva-v-bas-buhgalteriya/ (дата звернення : 24.01.2023 р.)

24. Пилипенко К. А., Костенко А. Д., Баклицбка М. Р. Особливості обліку витрат : відчизняний та міжнародний досвід ХНЕУСГ. 2018. С. 215-218.

25. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text (дата звернення : 13.02.2023 р.)

26. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні Е Закон України від 16.07.1999 р. №996-XIV. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text (дата звернення : 08.04.2023 р.).

27. Програма BAS Бухгалтерія Автоматизація бухгалтерського обліку URL: https://www.softcom.ua/ua/bas/programs/bas-bukhgalteriya-avtomatizatsiya-nalogovogo-i-bukhgalterskogo-ucheta/?gclid=CjwKCAjwmbqoBhAgEiwACIjzEBRKvFE51i431-yAsU7-MZdOx3Wromc85xks3N3af20UuMGl5QnEixoCj1QQAvD_BwE

28. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text (дата звернення : 12.04.2023 р.).

29. Роєва О. С. Аналіз впливу матеріальних витрат на формування собівартості продукції, робіт або послуг підприємства. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. Випуск 33. 2018. С. 165 – 170. URL : https://economics.kntu.kr.ua/pdf/33/21.pdf

30. Рябоконь А. Економічна сутність витрат та їх роль у системі управління діяльність підприємства. II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Синергетичні драйвери розвитку обліку, податкового аудиту та бізнес-аналітики» м. Ірпінь. 2023. С. 417-420.

31. Скрипка А. Ю., Коркушко О. Н. , Лаврук О. В. і ін. Бухгалтерський фінансовий облік та контроль у схемах і таблицях : і сторія та сьогодення. Навч. – метод. посібник. Подольський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж. Економічна думка. 2020. 310 с.

32. Слободяник Н. Г., Гудименко О. С. Попередільний метод обліку витрат та його застосування в управління витратами промислового підприємства. Молодий вчений. Економічні науки. № 12 (52). 2017. С. 751-758.

33. Сторожук Т. М., Занько Б. М., Колісник О. П. та ін. за загальною редакцією Т. М. Сторожук. Розвиток бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні. : Ірпінь. : УДФСУ. 2021. 256 с.

34. Ткаченко Н. М., Теорія бухгалтерського обліку : Підручник. 2-те вид. доп. і перероб. К. : Алерта. 2020. 192 с.

35. Тринька Л. Я. Липчанський О. В. Економічний аналіз. Київ: Алерта. 2016. 568.

36. Хачатрян В. Формування механізму внутрішнього контролю за використанням прибутку підприємств. Економічний аналіз. 2018. С. 322-340.

37. Чорна М. В. Смірнов П. В., Бухгіменко Р. М. Управління витратами: навч. посібник. Харків. 2017. 166 с.

38. Шендригоренко М. Т., Шевченко Л. Я., Янковський В. А. Внутрішній господарський контроль. Навч. посіб. Кривий Ріг. Дон НУЕТ. 2020. 108 с.

39. Яценко В. Ф. Облік витрат виробництва : вплив, тенденції постіндустріального етапу розвитку суспільства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Економіка науки. Випуск 30. Ч. 4. 2018. С. 109 – 113.